Vandas plan för småbarnspedagogik 2025

Namn	Vandas plan för småbarnspedagogik 2025
Kommun	Vanda
Träder i kraft	11.6.2025
Pdf skapad	25.5.2025

Innehållsförteckning

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik. . . . 1
1.1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan. . . . 1
1.2. Den lokala planen för småbarnspedagogik. . . . 2
1.2.1. Vandas plan för småbarnspedagogik. . . . 3
1.3. Barnets plan för småbarnspedagogik. . . . 4
1.3.1. Vandas preciseringar av barnets plan för småbarnspedagogik. . . . 6
1.4. Frågor som avgörs på lokal nivå. . . . 7
2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål. . . . 9
2.1. Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken. . . . 9
2.2. Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken. . . . 12
2.2.1. Vandas preciseringar av verksamhetsformer och hur verksamheten ordnas. . . . 13
2.3. Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärstig. . . . 14
2.3.1. Vandas preciseringar av småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärstig. . . . 14
2.4. Värdegrunden. . . . 16
2.5. Synen på lärande. . . . 17
2.6. Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård. . . . 17
2.7. Mångsidig kompetens. . . . 18
2.7.1. Förmåga att tänka och lära sig. . . . 19
2.7.2. Kulturell och kommunikativ kompetens. . . . 19
2.7.3. Vardagskompetens. . . . 19
2.7.4. Multilitteracitet. . . . 20
2.7.5. Digital kompetens. . . . 20
2.7.6. Förmåga att delta och påverka. . . . 20
2.8. Frågor som avgörs på lokal nivå. . . . 21
3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken. . . . 22
3.1. Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen. . . . 23
3.1.1. Vandas precisering av riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen. . . . 23
3.1.2. En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen. . . . 27
3.1.2.1. Vandas precisering av en lärande gemenskap som kärnan i verksamheten. . . . 27
3.1.3. En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation. . . . 30

3.1.3.1. Vandas preciseringar av utvecklande av en verksamhetskultur som stöder en gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation. 30
3.1.4. Delaktighet, likabehandling och jämställdhet. 31
3.1.4.1. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur delaktighetens, likabehandlingens och jämställdhetens perspektiv. 32
3.1.5. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet. 33
3.1.5.1. Vandas precisering gällande utvecklande av en språk-, kultur- och åskådningsmedveten verksamhetskultur. 33
3.1.6. Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil. 34
3.1.6.1. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur välbefinnandets, trygghetens och den hållbar livsstilens perspektiv. 35
3.2. Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken. 37
3.3. Samarbete inom småbarnspedagogiken. 38
3.3.1. Samarbete med vårdnadshavarna. 38
3.3.1.1. Vandas preciseringar av samarbete med vårdnadshavarna. 38
3.3.2. Samarbete med olika aktörer. 39
3.3.2.1. Vandas preciseringar av samarbete med olika aktörer. 41
3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå. 43
4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken. 44
4.1. Referensram för den pedagogiska verksamheten. 44
4.2. Pedagogisk dokumentation. 45
4.3. Mångsidiga arbetssätt. 45
4.4. Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande. 46
4.5. Lärområden. 47
4.5.1. Språkens rika värld. 47
4.5.2. Mina många uttrycksformer. 48
4.5.3. Jag och vår gemenskap. 50
4.5.4. Jag utforskar min omgivning. 51
4.5.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas. 52
4.6. Preciseringar gällande språk och kultur. 53
4.6.1. Småbarnspedagogik på två språk. 54
4.6.2. Vandas preciseringar gällande språk och kultur. 55
4.7. Frågor som avgörs på lokal nivå. 56
5. Stöd för barnet. 57

5.1. Principer och ansvar för att ordna stöd. 57
5.2. Samarbete i samband med stöd. 58
5.2.1. Samarbete med barnet och vårdnadshavaren. 59
5.2.2. Sektorsövergripande samarbete. 59
5.3. Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken. 59
5.3.1. Allmänt stöd. 60
5.3.2. Intensifierat stöd. 60
5.3.3. Särskilt stöd. 61
5.3.4. Stödformer. 61
5.4. Bedömning av stödet för barnet. 62
5.5. Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd. 62
5.6. Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster. 64
5.7. Frågor som avgörs på lokal nivå. 65
5.7.1. Vandas preciseringar av stöd för barnet. 66
6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning. 70
6.1. Vandas preciseringar av småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning. 70
6.2. Frågor som avgörs på lokal nivå. 70
7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken. 72
7.1. Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten. 72
7.2. Preciseringar av utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken i Vanda. 73
7.3. Frågor som avgörs på lokal nivå. 76

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik[1]. De lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik ska utarbetas och småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning[2], är en del av småbarnspedagogiken . Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärstig. Syftet med småbarnspedagogiken är att stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer[3]. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap[4]. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av småbarnspedagogiken som helhet. Dessa grunder har utarbetats i enlighet med principerna om inkludering, som särskilt behandlas i samband med värdegrunden i kapitel 2, ur verksamhetskulturens synvinkel i kapitel 3 och med beaktande av stödet för barnet i kapitel 5. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stöder och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande.

Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten för grunderna för planen för småbarnspedagogik har varit förändringar i barnens uppväxtmiljö och i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Dessutom har förändringar i lagstiftningen beaktats. Grunderna har beretts i samarbete med olika intressentgrupper och utgående från de senaste resultaten av forskning och utvecklingsarbete.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, de lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik.

1.1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas[5].

---

1 *Lag om småbarnspedagogik (540/2018)*
2 *Lag om grundläggande utbildning (628/1998) och förordning om grundläggande utbildning (852/1998)*
3 *Lag om småbarnspedagogik 3 §*
4 *RP 148/2021 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om småbarnspedagogik, s. 32*
5 *Lag om småbarnspedagogik 2 §*

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det sektorsövergripande samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik[6].

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna. I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som avgörs på lokal nivå och som styr hur den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas och hur den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen. Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet anordnare av småbarnspedagogik[7] i betydelsen kommun, samkommun eller privat serviceproducent . Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt och begreppet sektorsövergripande samarbete används för att förtydliga uppgifter som förutsätter samarbete över sektorsgränserna.

1.2. Den lokala planen för småbarnspedagogik

Anordnarna av småbarnspedagogik ska utarbeta och godkänna lokala planer för småbarnspedagogik utgående från de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Skyldigheten att utarbeta en plan för småbarnspedagogik gäller också öppen småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen köper och privat daghemsverksamhet eller privat familjedagvård som övervakas av kommunen. De lokala planerna för småbarnspedagogik är bindande och de ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen för småbarnspedagogik kan utarbetas så att den gäller alla verksamhetsformer (daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet) eller skilt för varje verksamhetsform. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla planen för småbarnspedagogik gemensamt[8].

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas så att den preciserar, styr och stöder anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Då planen för småbarnspedagogik görs upp ska man beakta lokala särdrag, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. De lokala planerna kan precisera de nationella grunderna, men de kan inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas med hänsyn till övriga planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- *planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer*
- *förskoleundervisningens läroplan*
- *läroplanen för den grundläggande utbildningen*
- *eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen*
- *välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen[9]*
- *integrationsplan[10]*
- *plan för likabehandling och jämställdhet[11].*

---

6 *Lag om småbarnspedagogik 21 §*
7 *Lag om småbarnspedagogik 1 §*
8 *Lag om småbarnspedagogik 22 §*
9 *Barnskyddslag (417/2007) 12 § (1292/2013)*
10 *Lag om främjande av integration 15 § (1386/2010)*
11 *Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 b § och diskrimineringslag (1325/2014) 6 a §*

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik[12].

För att trygga barnets uppväxt och en kontinuerlig och enhetlig lärstig deltar representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik. Då den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas ska man samarbeta med kommunens olika förvaltningsområden och med myndigheterna som sköter uppgifter inom social- och hälsovården (kapitel 3.3).

Anordnaren av småbarnspedagogik ska godkänna planen för småbarnspedagogik separat för småbarnspedagogik på svenska, finska, samiska och vid behov för småbarnspedagogik på något annat språk[13].

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten[14]. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av utvärderingsdata som producerats med hjälp av den nationella informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda[15] samt utvärderingsverktyg som tagits fram av Nationella centret för utbildningsutvärdering[16]. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

1.2.1. Vandas plan för småbarnspedagogik

I Vanda utgörs planen för småbarnspedagogik av de riksomfattande Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022) och Vandas plan för småbarnspedagogik 2022. Målen och innehållet i planen för småbarnspedagogik preciseras med en helhet av verktyg för småbarnspedagogik, som beskrivs närmare i samband med utvecklande av verksamhetskulturen i kapitel 3.

Vandas plan för småbarnspedagogik har gjorts upp på finska och svenska. Denna plan gäller den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Vanda.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- Inom familjedagvården följer man utöver Vandas plan för småbarnspedagogik dessutom handboken för familjedagvård.
- De privata serviceproducenterna följer Vandas plan för småbarnspedagogik i tillämpliga delar och använder enligt önskemål egna kompletterande planer för småbarnspedagogiken.

12 *Lag om småbarnspedagogik 20 §*
13 *Lag om småbarnspedagogik 8 §*
14 *Lag om småbarnspedagogik 24 §*
15 *Lag om småbarnspedagogik 65–73 §*
16 *Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013)*

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

De centrala dokument som kompletterar Vandas plan för småbarnspedagogik är:

- Arbetskort för miljöfostran
- Arbetskort för rörelsefostran
- Handbok för familjedagvård
- Handbok för språk-, kultur och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Handbok för stöd
- Programmet för digital pedagogik
- Småbarnspedagogikens verktygsback
- Verksamhetsmodell för mötesplatser inom öppen småbarnspedagogik

1.3. Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård[17]. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa[18]. Även barnets åsikt och önskemål ska klarläggas och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik[19]. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunnande, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet. De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarens och eventuella andra sakkunnigas syn på barnets välbefinnande, utveckling och lärande, och på stödbehoven[20].

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Planen ska preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år[21].

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar efter behov i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem. En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för småbarnspedagogik för ett barn i familjedagvård.

---

17 *Lag om småbarnspedagogik 23 §*
18 *Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 148/2021 rd, s. 36*
19 *Lag om småbarnspedagogik 23 §*
20 *RP 148/2021 rd, s. 36*
21 *Lag om småbarnspedagogik 23 §*

Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet och utvärderingen av planen[22].

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården[23]. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik[24]. På lokal nivå kommer man överens om hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken. Stödet som ges inom småbarnspedagogiken behandlas närmare i kapitel 5.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt den pedagogiska verksamhetens inverkan på barnets utveckling och lärande ska följas upp regelbundet. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det[25]. Barnets behov av stöd samt hur väl det räcker till, hur ändamålsenligt det är och vilka effekter stödet har ska bedömas och planen ska uppdateras alltid då det sker ändringar i behovet av stöd. Om ett barn får intensifierat eller särskilt stöd ska barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras i enlighet med innehållet i ett förvaltningsbeslut[26]. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- *barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen*
- *mål som stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts*
- *barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)*
- *en eventuell plan för hur läkemedelsbehandlingen genomförs*
- *barnets, personalens och vårdnadshavarens gemensamma överenskommelser*
- *andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen*
- *när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.*

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd[27]. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda[28].

---

22 *Lag om småbarnspedagogik 23 § och RP 148/2021 rd, s. 36–37*
23 *Hälso- och sjukvårdslag 8 § (1326/2010)*
24 *Lag om småbarnspedagogik 41 §*
25 *Lag om småbarnspedagogik 23 §*
26 *Lag om småbarnspedagogik 15 e §*
27 *Lag om småbarnspedagogik 40 §*
28 *Lag om småbarnspedagogik 41 § och till exempel lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § (621/1999)*

1.3.1. Vandas preciseringar av barnets plan för småbarnspedagogik

I Vanda poängterar vi att barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg som värdesätter barndomen och stöder barnet på ett positivt sätt. Syftet med barnets plan är att ge riktlinjerför och styra vårt pedagogiska arbete för att stöda barnets utveckling, lärande och välmående i gruppen. I planen fokuserar vi på det centrala som är aktuella i barnets liv för tillfället och skriver ett begränsat antal konkreta målsättningar för den pedagogiska verksamheten. I Vanda utarbetar vi en plan för småbarnspedagogik för varje barn i daghem, familjedagvård och gruppfamiljedagvård.

I barngruppens småbarnspedagogiska process utnyttjas Barngruppens verksamhetsplan. Barngruppens verksamhetsplan. Inom småbarnspedagogiken utnyttjar vi olika yrkeskompetenser i ett mångprofessionellt team för att säkerställa barnens övergripande välbefinnande, växande och lärande.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Process för småbarnspedagogik (vasu-process)

- Hela det mångprofessionella teamet deltar i processen för småbarnspedagogik.
- Läraren i småbarnspedagogik ansvara för den småbarnpedagogiska processen som helhet.
- Genast i början av säsongen utvärderar teamet hur situationerna för den grundläggande verksamheten förverkligas (barngruppens verksamhetsplan) och observerar barnens styrkor, intressen och behov.
- Personalen följer med de flerspråkiga barnens utveckling av undervisningsspråket(svenska) med stöd av SpråkPeda-verktyget.
- Utifrån observations- och utvärderingsinformation identifierar teamet de viktigaste utvecklingsområdena i barngruppens pedagogiska verksamhet, situationer och lärmiljöer.
- Teamet kommer överens om gruppspecifika mål och åtgärder utifrån de identifierade utvecklingsmålen. För att målen ska kunna nås måste de vara konkreta och begränsade till antalet.
- Teamet utvärderar genomförandet av åtgärderna och effekten av dem och kommer överens om fortsatta åtgärder på basis av utvärderingen.
- Om de gruppspecifika målen och åtgärderna inte i tillräcklig utsträckning stöder barnets individuella tillväxt, utveckling och välbefinnande, fastställs målen och åtgärderna i barnets plan för småbarnspedagogik med hjälp av Paletten för Pedagogiskt stöd.

Samtal om barnets plan för småbarnspedagogik (Vasu-samtal)

- Teamet identifierar barnets styrkor, intressen och behov utifrån observation och dokumentation.
- Utifrån utvärderingsinformationen utarbetar läraren inom småbarnspedagogik en plan för barnets småbarnspedagogik (barnets vasu) eller uppdaterar en tidigare utarbetad plan.
- Läraren inom småbarnspedagogik för ett årligt samtal med barnets vårdnadshavare, i regel före utgången av oktober.
- Barnet deltar i samtalet på ett sätt som är lämpligt för barnets ålder och förmåga.

- Vid behov deltar en socionom inom småbarnspedagogiken eller en speciallärare i vasu-samtalet.
- Även andra sakkunniga än småbarnspedagogikens personal kan delta i samtalet som t.ex. psykolog eller talterapeut, om det är av betydelse för planering och utvärdering av stöd för barnet samtutvärdering av stödets genomförande och effekt.
- Innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik gås igenom vid samtalet och vid behov preciseras planen.
- Läraren inom småbarnspedagogik utvärderar tillsammans med teamet hur målen i barnets plan för småbarnspedagogik har förverkligats och vilken effekt de haft, och kommer överens om eventuella fortsatta åtgärder.
- Om barnet börjar i småbarnspedagogiken under verksamhetsåret utarbetas en plan för barnets småbarnspedagogik och förs ett vasu-samtal, när personalen hunnit bekanta sig med barnet och har tillräckligt med observationsmaterial.
- I familjedagvård för familjedagvårdaren, och i gruppfamiljedagvård barnskötaren vasu-samtalet. Vid uppgörande av barnets plan används sakkunskapen hos den daghemsföreståndare som fungerar som chef för verksamhetsformen och/eller specialläraren inom småbarnspedagogik.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Barnets plan för småbarnspedagogik
- Barngruppens verksamhetsplan
- Paletten för pedagogiskt stödSmåbarnspedagogikens verktygsback
- SpråkPeda

1.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas på det sätt som anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och i enlighet med de mål och riktlinjer som beskrivs i detta kapitel och i dessa grunder. I grunderna för planen för småbarnspedagogik anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i den lokala planen för småbarnspedagogik.

I den lokala planen för småbarnspedagogik kan man använda text från grunderna för planen för småbarnspedagogik. Det väsentliga är ändå att öppna upp och konkretisera texten så att den styr och stöder hur småbarnspedagogiken genomförs och utvecklas på lokal nivå.

På lokal nivå kan man utarbeta separata planer för de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också gemensamt utarbeta lokala planer för småbarnspedagogik.

Den lokala planen för småbarnspedagogik kan godkännas i sin helhet eller delvis för kommunen, per enhet, grupp eller verksamhetsform. Då anordnaren är en privat serviceproducent kan planen godkännas på samma grunder som ovan eller gemensamt för hela verksamheten[29]. Den lokala planen ska utvärderas regelbundet och den ska utvecklas utgående från utvärderingen.

Då den lokala planen för småbarnspedagogik görs upp ska anordnaren av småbarnspedagogik besluta

- *på vilka språk planen för småbarnspedagogik utarbetas och godkänns*
- *om planen för småbarnspedagogik helt eller delvis utarbetas per anordnare, enhet, grupp, verksamhetsform eller som regionala planer*

29 *Lag om småbarnspedagogik 22 §*

- *hur strukturen i planen för småbarnspedagogik ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur planen publiceras*
- *på vilket sätt personalen inom småbarnspedagogiken, barnen och vårdnadshavarna är med och utarbetar, utvärderar och utvecklar planen för småbarnspedagogik*[30]
- *på vilket sätt man samarbetar med sakkunniga inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och social- och hälsovården inom välfärdsområdet samt andra eventuella samarbetspartner när planen för småbarnspedagogik utarbetas*
- *på vilket sätt lokala särdrag, olika sätt att ordna småbarnspedagogisk verksamhet, utvecklingsmål och andra lokala planer som gäller barnen beaktas då planen för småbarnspedagogik görs upp*
- *på vilket sätt man utvärderar hur den lokala planen genomförs och hur man utvecklar den (se även kapitel 7).*

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- *processen med att utarbeta barnets plan för småbarnspedagogik ur ett lokalt perspektiv. I beskrivningen definieras samarbetet och ansvarsfördelningen när det gäller utarbetandet, uppföljningen och utvärderingen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och dessa grunder.*
- *förfaringssätt angående överföring och utbyte av sekretessbelagda uppgifter inom småbarnspedagogiken*
- *processen med uppgörandet av förvaltningsbeslut*[31] *ur ett lokalt perspektiv.*

30 *Lag om småbarnspedagogik 20 §*
31 *Lag om småbarnspedagogik 15 e §*

2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stöder också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1. Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet[32]. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghemsverksamhet, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet[33]. Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver[34].

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent. Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik[35]. Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett, Regionförvaltningsverket och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter[36].

Kommunen ska se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska[37]. Om övriga språk föreskrivs i kapitel 4.6.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik[38] samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen[39] och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet[40]. Enligt Finlands grundlag[41] får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas

---

32 Lag om småbarnspedagogik 5 § 4 mom.
33 Lag om småbarnspedagogik 1 §
34 Lag om småbarnspedagogik 1 och 12 §
35 Lag om småbarnspedagogik 5 § 2 mom.
36 Lag om småbarnspedagogik 52 §
37 Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89
38 Statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)
39 Förvaltningslag (434/2003)
40 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)
41 Finlands grundlag 6 § (731/1999)

då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen[42], lagen om jämställdhet[43], Europakonventionen[44], FN:s konvention om barnets rättigheter[45], FN:s konvention om handikappades rättigheter[46], FN:s deklaration om urfolkens rättigheter[47] och FN:s globala mål för hållbar utveckling[48].

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att få stöd[49], oberoende av anordnare av småbarnspedagogik[50]. Småbarnspedagogiken ska ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering och då har alla barn, oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund, rätt att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande (i dessa grunder används i fortsättningen begreppet stöd för barnet) och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas lagen om småbarnspedagogik[51], socialvårdslagen[52], lagen om service och stöd på grund av handikapp[53], lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda[54] och hälso- och sjukvårdslagen[55] samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik[56] är syftet med småbarnspedagogiken att

1. *hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,*
2. *stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer*
3. *ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,*
4. *säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,*
5. *trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,*
6. *erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,*
7. *identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av sektorsövergripande samarbete,*
8. *utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,*

---

42 Diskrimineringslag (1325/2014)
43 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)
44 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990
45 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)
46 FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007 (27/2016)
47 FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007
48 Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015
49 Lag om småbarnspedagogik 15 a §
50 Kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1
51 Lag om småbarnspedagogik 15 a §
52 Socialvårdslag (1301/2014)
53 Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)
54 Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977)
55 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010)
56 Lag om småbarnspedagogik 3 §

9. *säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,*
10. *i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.*

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga. Vårdnadshavarens deltagande i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet eventuellt ges beskrivs närmare i kapitel 5.

Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut[57]. Detta ska beaktas då de lokala planerna görs upp.

Lärmiljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga[58]. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda[59]. Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttas[60]. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik[61]. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik[62].

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande[63] (kapitel 3.1). Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, barnrådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer[64]. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan[65].

---

57 *Lag om småbarnspedagogik 12 och 19 §*
58 *Lag om småbarnspedagogik 10 §*
59 *Lag om småbarnspedagogik 11 §*
60 *Lag om småbarnspedagogik 25–33 § och 75 § samt statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)*
61 *Lag om småbarnspedagogik 25 §*
62 *Lag om småbarnspedagogik 75 §*
63 *Lag om småbarnspedagogik 10 §*
64 *Lag om småbarnspedagogik 7 §*
65 *Socialvårdslag 35 § (1301/2014) och barnskyddslag (471/2007) 25 § (88/2010) och 25 a § (1302/2014)*

2.2. Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet[66]. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik[67] fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Även möjligheterna att ge stöd varierar. Då man utarbetar den lokala planen för småbarnspedagogik ska man beakta de olika verksamhetsformernas särdrag och målen ska preciseras enligt verksamhetsform.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna[68].

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek samt stödet ska iakttas då grupperna bildas[69]. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en högklassig småbarnspedagogik när allas utbildning och kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten[70].

Lagen om småbarnspedagogik[71] betonar vikten av pedagogik och lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden[72]. Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare[73]. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd[74]. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stöder familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för öppen småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på anordnarens beslut. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas till exempel som lekparks- eller klubbverksamhet. Verksamheten ska vara handledd och

---

66 *Lag om småbarnspedagogik 1 §*
67 *Lag om småbarnspedagogik 1 §*
68 *Lag om småbarnspedagogik 4 och 16 §*
69 *Lag om småbarnspedagogik 34–38 §*
70 *Lag om småbarnspedagogik 25 §*
71 *Lag om småbarnspedagogik 2, 25 och 35 §*
72 *Lag om småbarnspedagogik 1 och 38 §*
73 *Statsrådets förordning om småbarnspedagogik 2 § (753/2018)*
74 *Lag om småbarnspedagogik 38 §*

målinriktad. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan öppen småbarnspedagogisk verksamhet erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet ska planeras så att målen i lagen om småbarnspedagogik kan beaktas. Målen ska beaktas i en större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra[75].

Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten och stödet som ges till barnet[76].

2.2.1. Vandas preciseringar av verksamhetsformer och hur verksamheten ordnas

I Vanda ordnar vi kommunal småbarnspedagogik i daghem, gruppfamiljedaghem, som familjedagvård, öppen småbarnspedagogisk verksamhet, där klubbverksamhet, de öppna mötesplatserna och invånarparkerna ingår.

Privat småbarnspedagogik ordnas i daghem, gruppfamiljedaghem och familjedagvård.

Svenskspråkig småbarnspedagogik ordnas i Vanda i kommunala och privata daghem.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Privat småbarnspedagogik

- Utvecklingschefen och en sakkunnig inom småbarnspedagogik ansvarar övervakningen och handledningen av de privata daghemmen och gruppfamiljedaghemmen.
- De överenskomna daghemsföreståndarna övervakar och handleder de privata familjedagvårdarna.

Skiftesomsorg

- Personalen tar hänsyn till barnens olika rytmer och vakenhet i verksamheten.
- Personalen hjälper barnet att gestalta dagens gång med hjälp av bilder, samtal och genom att kunna förutse olika verksamheter
- Personalen stöder barnen att fungera i olika gruppsammansättningar.
- Personalen beaktar olika möjlighet till pedagogisk verksamhet under hela dagen i skiftesvård.
- Personalen säkerställer att varje barn har möjlighet att delta i målinriktad pedagogisk verksamhet.

75 *Lag om småbarnspedagogik 3 § 2. mom. och RP 40/2018 rd, s. 85*
76 *Lag om småbarnspedagogik 13 §*

2.3. Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärstig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärstig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnets liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt[77].

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas[78].

2.3.1. Vandas preciseringar av småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärstig

I Vanda säkerställer vi att varje barn får en bra start i småbarnspedagogiken och att övergångarna t.ex. byte av grupp eller verksamhetsenhet, löper smidigt. Med praxis för inledande av och överföringar inom småbarnspedagogiken stävar vi efter skapa en känsla av trygghet och förtroende hos barnet, och inleda ett gott samarbete med vårdnadshavarna.

77 *Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 5 punkten*
78 *Till exempel lag om småbarnspedagogik 40–42 §*

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Inledandet av småbarnspedagogiken

- Innan barnet inleder småbarnspedagogiken, kommer gruppens personal överens med vårdnadshavarna om bekantningsperioden och håller ett inledande samtal med dem.

Övergångarna i småbarnspedagogiken

- När ett barn byter grupp eller verksamhetsenhet, ansvarar personalen i den sändande gruppen för att den nödvändiga informationen överförs till den nya gruppen eller verksamhetsenheten.
- Personalen antecknar den information som framkommer i den inledande diskussionen och som är väsentlig för ordnandet av småbarnspedagogiken, i barnets plan för småbarnspedagogik
- Personalen diskuterar och kommer överens med vårdnadshavarna om överförandet av barnets plan för småbarnspedagogik. Inom kommunen kan planerna överföras utan vårdnadshavarens tillstånd.
- Om vårdnadshavarna motsätter sig informationsöverföringen överförs ändå sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik. (Lag om småbarnspedagogik 41§)
- När ett barn avslutar småbarnspedagogiken i Vanda arkiveras planerna enligt anvisningarna för arkivering.

Övergång till förskoleundervisningen

- Förskolegrupperna ordnar möjlighet för de blivande förskolebarnen att bekanta sig med förskolan.
- Personalen i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen planerar och förverkligar tillsammans tillfällen med gemensam verksamhet för de nuvarande och blivande förskoleeleverna. Aktiviteterna planeras så att barnen kan vara aktiva och arbeta tillsammans.
- Daghemsföreståndaren och gruppens personal vid den sändande enheten ansvarar för att nödvändig information om barnet överförs till förskolegruppen.
- Om vårdnadshavarna motsätter sig informationsöverföringen överförs ändå sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och förskoleundervisning. (Lag om småbarnspedagogik 41§)

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Praxis för inledandet av och övergångar inom småbarnspedagogiken

2.4. Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter[79], lagen om småbarnspedagogik[80] och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning[81]. Principerna omfattar inklusion och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få tillräckligt stöd och i rätt tid[82]. Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker[83].

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete[84]. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

---

79 *FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)*
80 *Lag om småbarnspedagogik 20 §*
81 *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007 (27/2016)*
82 *Lag om småbarnspedagogik 15 a §*
83 *FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)*
84 *Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten*

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

2.5. Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

2.6. Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt[85].

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

85 *Lag om småbarnspedagogik 2 och 23 §*

Fostran *är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.*

Undervisningen *grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7), pedagogisk verksamhet (kapitel 4) och stöd för barnet (kapitel 5).*

Vård *innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag och en del av den pedagogiska verksamheten. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.*

2.7. Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i de lokala planerna för småbarnspedagogik.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs sex delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- *förmåga att tänka och lära sig*
- *kulturell och kommunikativ kompetens*
- *vardagskompetens*
- *multilitteracitet*
- *digital kompetens*
- *förmåga att delta och påverka.*

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

2.7.1. Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stöder barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

2.7.2. Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

2.7.3. Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna såsom i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

2.7.4. Multilitteracitet

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för samverkan och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multiliiteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

2.7.5. Digital kompetens

Digitalisering är en del av samhället som barnet växer upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stödja barnens förståelse för digitalisering.

Personalen ska tillsammans med barnen utforska och observera digitaliseringens roll i vardagslivet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas för dokumentation och i samband med att barnen leker, samverkar, spelar, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra barn öva och pröva på samt producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och multilitteracitet. Personalen ska handleda barnen i att fungera i digitala miljöer på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt.

2.7.6. Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att

varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

2.8. Frågor som avgörs på lokal nivå

Då den lokala planen för småbarnspedagogik görs upp ska man diskutera vad småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål som beskrivs i detta kapitel innebär och hur man ska försäkra sig om att målen som fastställts för den småbarnspedagogiska verksamheten uppnås i de olika verksamhetsformerna.

Kapitel 2 innehåller delar som är ändamålsenliga att inkludera i den lokala planen för småbarnspedagogik. Sådana delar är

- *målen enligt lagen om småbarnspedagogik,*
- *värdegrunden (kapitel 2.4),*
- *synen på lärande (kapitel 2.5) och*
- *mångsidig kompetens (kapitel 2.7).*

Lokala tillägg kan göras till dessa delar.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska därtill följande beskrivas:

- *på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas och de olika verksamhetsformerna samt samarbetet dem emellan ur ett lokalt perspektiv*
- *förfaringssätten vid övergångarna, då barnet inleder deltagandet i småbarnspedagogisk verksamhet, flyttar från en grupp till en annan eller till ett annat verksamhetsställe samt då barnet inleder förskoleundervisningen eller flyttar till verksamhet som ordnas av en annan anordnare av småbarnspedagogik.*

För de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken kan man utarbeta separata planer för småbarnspedagogik i enlighet med kapitel 1.2.

Värdegrunden, synen på lärande och målen för mångsidig kompetens ska beaktas och fördjupas i de kapitel som beskriver verksamhetskulturen, planeringen, genomförandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten samt stödet för barnet.

3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande småbarnspedagogik där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- *värderingar och principer*
- *tolkning av de normer och mål som styr arbetet*
- *lärmiljöer och arbetssätt*
- *olika former av samarbete*
- *kommunikationen och atmosfären*
- *personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt*
- *ledningsstrukturer och -praxis*
- *organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.*

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten[86]. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Barnen ska erbjudas lämpliga utmaningar för lärandet, och de ska få det stöd de behöver (kapitel 5). Lärmiljöerna ska utvärderas och utvecklas tillsammans med barnen så att de lämpar sig för dem.

En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens och verksamhet, omsorg för barnens välbefinnande och att personalen förbinder sig till de inkluderande principerna. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också ledning och utveckling av inkluderingen och utvärdering av hur inkluderingen genomförs.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stöder målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att

86 RP 148/2021 rd, s. 32

leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

3.1. Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder förverkligandet av målen för småbarnspedagogiken. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation[87].

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

3.1.1. Vandas precisering av riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

I Vanda utvecklar vi verksamhetskulturen utgående från småbarnspedagogikens värdegrund (se kap.2), stadens värden och visionen för Vandas småbarnspedagogik.

Vår vision är: Glada, lärande och delaktiga barn växer upp till en hållbar framtid.

Vanda stads värden är öppenhet, djärvhet, ansvarsfullhet och samhällsgemenskap.

Genom att utvärdera och utveckla småbarnspedagogikens verksamhetskultur arbetar vi tillsammans för lärande, delaktighet och välmående.

Vi utvärderar och utvecklar en inkluderande verksamhetskultur som en service för barnen och deras familjer. Vårt mål är att stärka gemenskapen och alla parters aktiva, delaktighet. Vi stannar regelbundet upp för att utvärdera barnets perspektiv som en medlem av kamratgruppen. Hur lyckas vi i din grupp idag, Under de närmaste veckorna och månaderna samt under din tid i småbarnspedagogiken? Vi utvärderar återkommande situationer som ingår i den grundläggande verksamheten med stöd av gruppens verksamhetsplan. Hur förverkligar vår grupp:

- Sensitivt och tillgängligt samspel och kommunikation

87 *Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 40/2018 rd, s. 85*

- Skapande av återkommande aktiviteter och en tydlig och förutsägbar dagsrytm
- Lösningar för fysiska lärmiljöer

Trygghet

- Vi erbjuder barnet en fysiskt och psykiskt trygg dag utan risk för att bli mobbad
- Vi gör dagen redig och förutsägbar, som stöd använder vi till exempel bilder
- Vi värnar om en avslappnad atmosfär fri från brådska

Samspel

- Vi visar att barnet är en välkommen, positiv och betydelsefull medlem i vår grupp
- Vi bemöter barnet positivt, med intresse och uppmuntran som sitt eget unika jag
- Vi stöder barnet i samspel och i kamratrelationer med andra barn
- Vi har roligt tillsammans
- Vi handleder genom att fungera som modeller
- Vi läser för barnen dagligen och använder berättelser som stöd för leken

Lek

- Vi stöder varje barn att delta i leken på ett positivt sätt
- Vi deltar och kastar oss in i barnens lekar
- Lärande
- Vi stöder barnets lärande i vardagens olika situationer
- Vi hjälper barnet att lyckas
- Vi verkar i möjligast små grupper
- Vi använder oss av metoder och andra hjälpmedel som stöder samspel

Lärande

- Vi stöder barnets lärande i vardagens olika situationer
- Vi hjälper barnet att lyckas
- Vi verkar i möjligast små grupper
- Vi använder oss av metoder och andra hjälpmedel som stöder samspel

Samarbete med vårdnadshavarna

- Vi bemöter vårdnadshavarna vänligt då de lämnar och hämtar barnet, och berättar om barnets dag
- Tillsammans med vårdnadshavaren ser vi till att barnet får tillräckligt stöd för sitt välbefinnande, som till exempel närhet, närvaro, lek och motion

- När vi skapar och utvecklar lärmiljöerna beaktar vi barnets behov och erfarenheter t.ex. av en trygg miljö och av delaktighet. Vi ser till att barnet har en känsla av att vara en del av gruppen och har möjlighet till aktivt lärande tillsammans med kamrater.
- Vi lägger märke till intressen, funderingar och initiativ som barnet ger uttryck för i olika vardagssituationer. Tillsammans stannar vi upp inför dessa och utnyttjar dem för att tillämpa de **lärområden** som är lämpliga för situationen och ämnet
- Vi väljer **mångsidiga arbetssätt** som inspirerar och ger barnen glädje och erfarenhet av att lyckas. Vi stöder barnet att engagera sig i gemensam verksamhet genom att handleda och förklara situationerna och säkerställa oss om att barnet har förstått.
- **Pedagogisk dokumentation** stöder vår kunskap om barnet. När vi utvärderar dokumenten tillsammans med barnet får vi värdefull kunskap om barnets upplevelser, vi kan granska fenomen och saker som är betydelsefulla för barnet och tillsammans glädjas över hens kunnande och lärande.

Hur lyckas vi i din grupp under din tid i småbarnspedagogiken?

Att börja i småbarnspedagogiken

- Vi skapar varma relationer till barnet och familjen och försäkrar oss om att de känner sig välkomna i gemenskapen.
- Vi förhåller oss öppet och positivt till mångfald, som till exempel till barnets eventuella behov av stöd eller familjens språkliga, kulturella och åskådliga bakgrund.

Hållbar småbarnspedagogik

- Vi tror på barnets potential och stärker barnets utveckling av sin unika identitet och personlighet
- Vi stöder barnets kamratförhållande och positiva känsla av att höra till gruppen tillsammans med vårdnadshavarna. På detta sätt skapar vi även gemenskap och förebygger mobbning.
- Vi stöder utvecklingen av barnets mångsidiga kompetens genom att svara på barnets behov och utnyttja barnets styrkor
- Vi samarbetar med barnets vårdnadshavare och de centrala aktörer som arbetar med barnet, så att vi så heltäckande som möjligt kan förverkliga en bra småbarnspedagogik för barnet.

Smidiga övergångar och informationsöverföring

- Vi ser för vår del till, att barnet känner sig trygg inför byte av grupp.
- Vi stöder barnets överföring till en ny grupp genom att ta emot barnet och familjen så att de känner sig välkomna i den nya gemenskapen.
- Vi stöder den nya gruppen att beakta barnets behov och slå vakt om hens styrkor

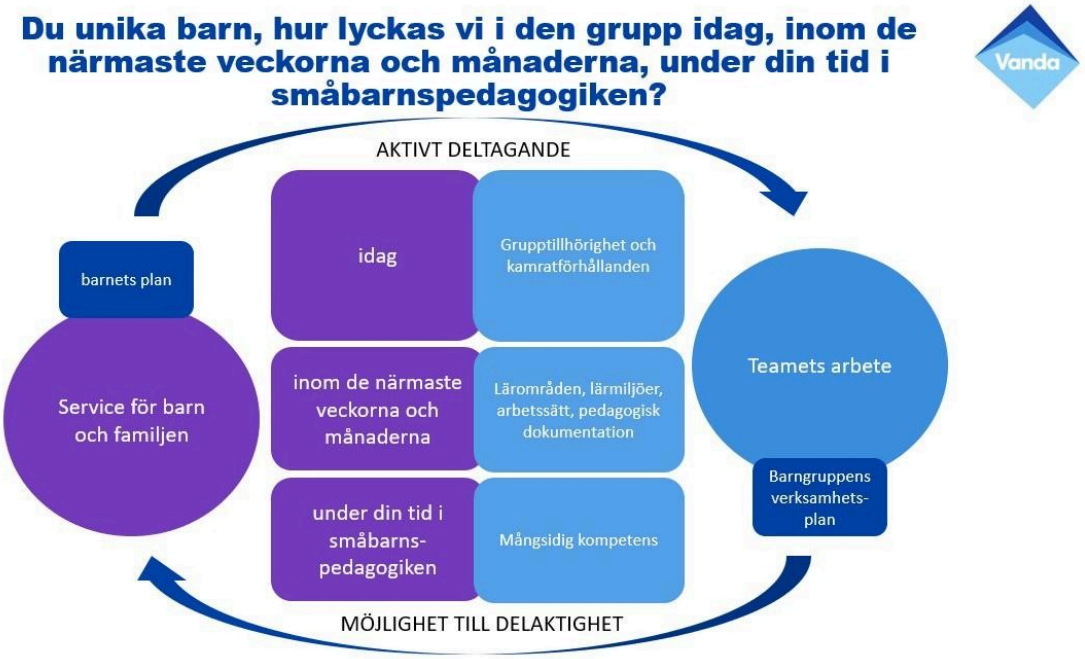

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

Vi utvärderar och utvecklar den inkluderande verksamhetskulturen och småbarnspedagogikens lärmiljöer i enlighet med Vandas utvärderingsmodell för småbarnspedagogik (se kap. 7) genom att använda Vandas verktyg för småbarnspedagogiken.

Verktygen för småbarnspedagogiken i Vanda

Informationsverktygen handleder oss att organisera och förverkliga småbarnspedagogiken i enlighet med grunderna för småbarnspedagogik och en inkluderande verksamhetskultur.

Verktygen för planering, utvärdering, utveckling och fokusering hjälper oss att behandla information och dokumentation i förhållande till barnens, barngruppernas

och verksamhetsenhetens situation och behov. Barngruppens verksamhetsplan och verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling är verktyg som hjälper oss att fokusera och med vars hjälp vi stannar upp och styr målsättningar samt handlingar och försök i vardagen i en riktning som är väsentlig för just vår grupp och verksamhetsenhet.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- Användningen av enhetens plan för ledande och utveckling som ett redskap för utvärdering, utveckling och ledarskap i kommunal och privat småbarnspedagogik beskrivs närmare i kapitel 7.2. Preciseringar av utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken i Vanda
- Användningen av barngruppens verksamhetsplan för planering, utvärdering och utveckling beskrivs närmare i kapitel 7.2 4.

3.1.2. En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

3.1.2.1. Vandas precisering av en lärande gemenskap som kärnan i verksamheten

Vi lär oss med barnen genom att tillsammans experimentera och förundras samt genom att uppmuntra varandra. Utvecklande och upprätthållande av verksamhetskulturen i verksamhetsenheten förutsätter att vi har pedagogiska diskussioner och strukturer för dem. Vårt mål är ett kontinuerligt lärande, där största delen av lärandet sker genom att arbeta tillsammans. Vi är medvetna om våra olika ansvarsområden och vi värdesätter och använder oss av det mångsidiga kunnande både hos småbarnspedagogikens egen multiprofessionella personal och hos andra samarbetspartner.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Meningsfullt arbete -samtal

- Daghemsföreståndaren för ett Meningsfullt arbete -samtal med arbetstagaren om arbetstagarens styrkor och utvecklingsbehov. Under samtalet definieras målen för arbetet samt kompetensutvecklingsbehov i förhållande till verksamhetsenhetens och teamets målsättningar.
- Inom den privata småbarnspedagogiken används de verktyg serviceproducenten för att utveckla den lärande gemenskapen.

Verksamhetsenehetens plan för utveckling av arbetsgemenskapens kompetens

- Daghemsföreståndaren gör upp verksamhetsenhetens plan för utveckling av arbetsgemenskapens kompetens tillsammans med verksamhetsenhetens ledningsgrupp. Planen utarbetas utifrån diskussionen Vi och vårt arbete, gruppernas verksamhetsplaner och personalens behov av att utveckla sin kompetens och sitt kunnande.
- Planen utgår från de kompetensbehov som framkommit i resultat- och utvecklingssamtalen i förhållande till målsättningarna i verksamhetsenhetens verksamhetsplan.
- Planen utgår från målen i strategin och resultatkorten och de speglas mot verksamhetsenhetens mål.
- I planen kommer man överens om kompetensutveckling, deltagande i fortbildningar och

Strukturer för ledarskap och utveckling i verksamhetsenheten

- Verksamhetenhetens ledningsgrupp
- Arbetsplatsmöten
- ProSmå-teamen
- Olika pedagogiska forum (t.ex. enligt yrkesgrupper eller utvecklingsverksamhet)
- I all utveckling av kompetenser används 10-20-70 modellen för kompetensutveckling

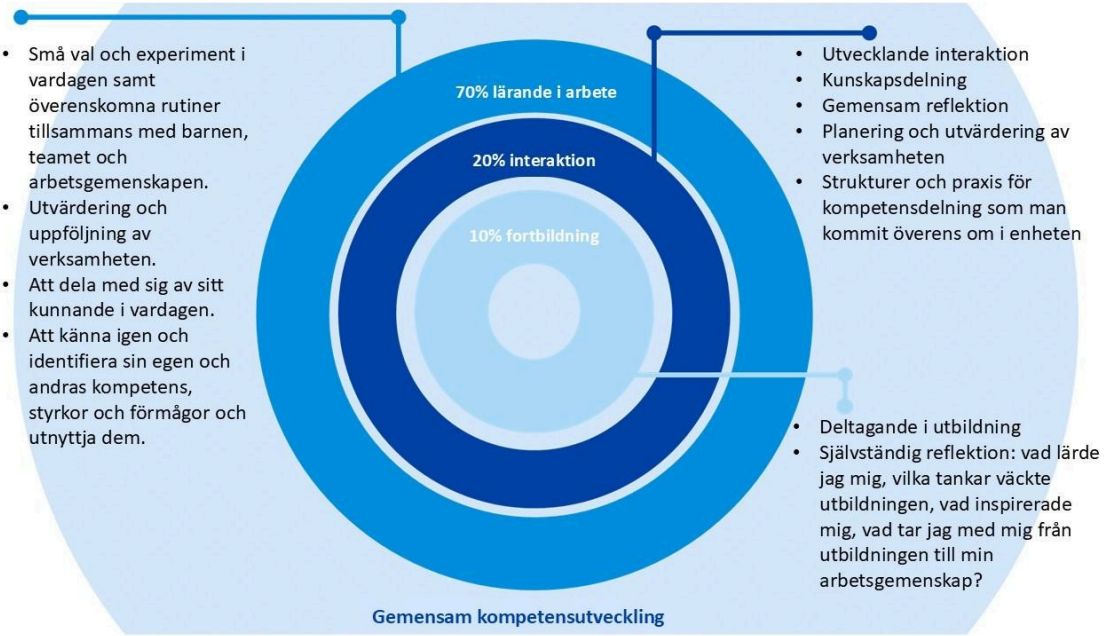

Vandas specificeringar för att växa i en digital tidsålder

Digipedagogiken i Vandas småbarnspedagogik och förskoleundervisning grundar sig på nyskapande verksamhet där barnen är aktiva och delaktiga. I vår digipedagogik kopplas informations- och kommunikationsteknologi, mediefostran och programmering tillsammans och överlappar varandra. Vi använder digitala redskap funktionellt och lekfullt tillsammans och förmåga att samspela är en central del av vår verksamhet. Att verka och arbeta i den digitala tidsåldern förutsätter att vi har ett digitalt förhållningssätt och att vi använder digitala system. Vi följer instruktioner för informationssäkerhet och gemensamma spelregler såväl i digipedagogiken som i övrigt digital arbetet.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- Personalen förverkligar småbarnspedagogiken med beaktande av småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens digipedagogiska program. Digital kompetens är en del av den pedagogiska verksamheten i vardagen.
- Personalen förverkligar pedagogisk dokumentation tillsammans med barnen och vårdnadshavarna, även med hjälp av digitala verktyg.
- Det närmaste stödet för personalen är nätverken och strukturerna för kollegialt lärande d.v.s. tutorer och ikt-stödpersoner. De får regelbundet fortbildning och nyhetsbrev från Fostran och lärandes IKT-nätverk.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

Vandas digipedagogiska program för småbarnspedagogik och förskoleundervisning innehåller de verksamhetsprinciper som styr digipedagogiken. Principerna förtydligas med hjälp av praktiska exempel.

3.1.3. En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

3.1.3.1. Vandas preciseringar av utvecklande av en verksamhetskultur som stöder en gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

Med hjälp av interaktion skapar vi en kvalitativ småbarnspedagogik. Vi främjar barnens känsla av samhörighet, Varje barn, familj och personalmedlem är en viktig del av vår gemenskap. Vi utvärderar och utvecklar verksamhetskulturen med hjälp av olika dimensioner av interaktion:

1. Interaktion mellan personal och barn
2. Kamratinteraktion och gruppens atmosfär
3. Personalens interna interaktion och mångprofessionella samarbete
4. Interaktion mellan personal och vårdnadshavare

Med stöd av leken främjar vi barnens grupptillhörighet och gemenskap. Leken är vår mest centrala verksamhetsform för att utveckla en verksamhetskultur som stöder barnens utveckling, lärande och välmående. Hos oss varierar leken från barnens fritt valda lekar till pedagogiskt planerad lek. Lek innebär för oss också lekfullt samspel, humor och skojande.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- Inom den kommunala småbarnspedagogiken använder vi verksamhetsmodellen för positiv gruppinlärning inom småbarnspedagogiken (ProSmå). Med hjälp av verksamhetsmodellen bygger personalen upp daghemmets gemensamma verksamhetssätt för att lära ut socialt beteende till barnen i vardagliga interaktionssituationer
- Personalen skapar lekgrupper så att gruppens alla barn får komma med i leken.
- Personalen möjliggör barnens långvariga lek och ser till att alla barn har möjlighet att förstå lekvärldarna samt stöder barnen att engagera sig i leken och utveckla rolleksfärdigheterna.
- Tillsammans med barnen planerar, utvärderar och utvecklar personalen förutsättningarna för lek: användning av utrymmen och redskap samt skapande av tid och ro
- Personalen observerar och dokumenterar lek.
- Personalen deltar i barnens lek t.ex. genom att ge modell för aktiv lek och skapa gemensamma lekvärldar tillsammans med barnen. Henkilöstö osallistuu lasten leikkeihin esimerkiksi antamalla lapselle aktiivisen leikin mallin ja luomalla yhteisiä leikkimaailmoja lasten kanssa. Vårdnadshavarna kan också tas med i skapandet av lekvärldar

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

Dessa verktyg kan utnyttjas för att berika leken:

- Interaktiv sagoläsning
- Valssi utvärderingsverktyg: Lek

3.1.4. Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling[88] och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person[89]. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt,

88 *Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten*
89 *Diskrimineringslag 7 och 8 § (1325/2014)*

språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

3.1.4.1. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur delaktighetens, likabehandlingens och jämställdhetens perspektiv

Vi förbinder oss att utveckla verksamhetskulturen i enlighet med värderingarna i grunderna för läroplanen för småbarnspedagogik och med beaktande av delaktighet, positiv grupptillhörighet, jämlikhet, könsmedvetenhet, likabehandling och icke-diskriminering. Hos oss innebär inkluderande småbarnspedagogik implementerande och förverkligande av inkluderande värderingar och principer i praktiken, med andra ord måste de återspeglas i våra strukturer, processer, vår verksamhet och våra rutiner, och i sista hand återspeglas i barnets upplevelser..

En verksamhetskultur som utgår från värdegrundern

Prosesser och praxis – så här gör vi i Vanda

- Enheten utarbetar en plan för jämställdhets- och likabehandling i verksamheten för att utvärdera och utveckla genomförandet av jämställdhet och likabehandling i grupperna.

- Enheterna utarbetar en plan för förebyggande av och ingripande i mobbning, med vilken man tillsammans kommer överens om åtgärder för att förebygga och ingripa i mobbning, trakasserier och våld.
- I de kommunala enheterna lär personalen barnen socioemotionella färdigheter i enlighet med ProSmå verksamhetsmodellen.
- Personalen uppmuntrar varje barn att uttrycka sin åsikt med hjälp av ansiktsuttryck, gester och olika hjälpmedel (t.ex. bilder och digitala verktyg).
- Personalen tar hänsyn till vårdnadshavarnas mångsidiga behov i kommunikationen och interaktionen. I informationsgången till vårdnadshavarna fästs uppmärksamhet vid ett tydligt standardspråk, användning av bilder och möjlighet till tolkning.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Barngruppens verksahetsplan
- Handbok för en språk-, kultur- och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling

3.1.5. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om kulturer och åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

3.1.5.1. Vandas precisering gällande utvecklande av en språk-, kultur- och åskådningsmedveten verksamhetskultur

I Vanda främjar vi att mångfallet av språk, kultur och åskådningar blir synligt på ett positivt sätt som en del av barngruppens vardag och festligheter. Vi utvecklar vår verksamhetskultur så att olika språk, kulturer och åskådningar ingår i småbarnspedagogikens helhet. Genom att förhålla oss positivt till familjernas olika språk, kulturer, åskådningar och traditioner skapar vi en grund för utvecklingen av barnens kultur- och åskådningsidentiteter och för ett gott samarbete med vårdnadshavarna.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- I barngrupperna bekantar man sig med de språk, kulturer och åskådningar som förekommer i gruppen och/eller i samhället. Man lär sig enstaka begrepp och uttryck av de språk som finns representerade i gruppen.
- Finländska och finlandssvenska kulturella traditioner och högtider uppmärksammas under årets lopp, samt viktiga högtider som firas i barnens familjer.
- I barngruppen reflekterar man över de livsfrågor som barnen lyfter fram och diskuterar dem i en accepterande och respektfull atmosfär.
- Barnens olika språk-, kultur- och åskådningsbakgrunder görs synliga i lärmiljön.
- Personalen utnyttjar vårdnadshavarnas och arbetsgemenskapens språkliga och kulturella kompetens i förverkligandet av småbarnspedagogiken.
- Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för planering, utvärdering och pedagogisk dokumentation av gruppens S2-undervisning. Hela gruppens personal deltar i genomförandet av språk, kultur och livsåskådnings medveten småbarnspedagogik samt S2-undervisning.
- Personalen samtalar med familjerna om betydelsen av det egna modersmålet och den egna kulturen och ger råd om hur man kan stöda och utveckla det egna modersmålet i den nya språkmiljön.
- Personalen läser för barnen dagligen
- Personalen använder bilder som stöd i språkundervisning och för att stöda barnet att förstå, uttrycka sig själv och för att förutse situationer.
- Personalen är medveten om att de olika situationerna i vardagen är möjligheter att lära sig språket. Personalen lär ut språket genom att samtalamed barnen i alla situationer på dagen.
- Personalen följer upp hur de flerspråkiga barnens kunskaper i undervisningsspråket utvecklas med stöd av Språkpeda- verktygets del tre

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Barnets plan för småbarnspedagogik
- Barngruppens verksamhetsplan
- Handbok för en språk-, kultur- och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Språkpeda-verktyget
- Valssi-utvärderingsverktyg: Sensitivitet i samspelet och uttryckssätt, Ömsesidig och språklig samspel

3.1.6. Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier[90]. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

3.1.6.1. Vandas preciseringar av utvecklande av verksamhetskulturen ur välbefinnandets, trygghetens och den hållbar livsstilens perspektiv

I vår verksamhetskultur beaktar vi välbefinnande och säkerhet på ett övergripande sätt. Detta innebär socialt, kulturellt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara lösningar i enlighet med principerna för hållbar utveckling. Inom småbarnspedagogiken skapar vi tryggare rum som ger dem som är närvarande en känsla av fysisk, psykisk och social trygghet. Vi främjar en aktiv livsstil och en miljömässigt ansvarsfull verksamhetskultur inom småbarnspedagogiken.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Trygghet i småbarnspedagogiken

- Daghemsföreståndaren och enhetens ledningsgrupp granskar årligen verksamhetsenhetens planer och dokument för säkerhet och välbefinnande. Dessa behandlas med hela personalen varje höst.
- Med hjälp av ProSmå-verksamheten bygger de kommunala enheterna upp hela daghemmets verksamhetskultur för att stärka de sociala färdigheterna. Arbetsgemenskapen kommer överens om gemensamma beteendeförväntningar och positiv respons.
- Tillsammans med barnen gör teamet upp principer för ett tryggare rum för gruppen. Principerna för ett tryggare rum används för att stödja kontinuerlig gruppering och varje barns upplevelse av att höra till en grupp. Barns upplevelser av psykisk och fysisk trygghet följs upp genom att bedöma hur de gemensamma principerna genomförs.

90 *Lag om småbarnspedagogik 10 §*

- Med hjälp av verksamhetsplanen följer teamet upp och utvärderar barnens och barngruppens upplevelse av psykisk och fysisk trygghet (se kap.3, hur lyckades vi idag?).
- Personalen samtalar med barnen om trygg och bra beröring. Barnen lär sig säkerhetskunskaper genom att stärka barnens förmåga att försvara sig själv på ett positivt sätt och vara medveten om sina gränser och rättigheter (t.ex. baddräktsregeln). Barnens toalett- och kroppsintegritet tryggas.
- Barn har rätt att fråga och tala om saker som intresserar dom, även om frågor som gäller kön, kropp och åldersenlig sexualitet. Personalen bemöter barnen med sensitivitet och respekt i dessa situationer.
- Personalen utnyttjar det digipedagogiska programmet för att behandla säkerhetskunskaper som behövs i den digitala världen. Mediefostran och barnens möjlighet att själva producera innehåll ger naturliga tillfällen att behandla t.ex. när man får eller inte får fotografera. Personalen visar intresse för barnens erfarenheter av media, och på så sätt stärks barnens mod att berätta om eventuella dåliga erfarenheter. Personalen använder endast applikationer som granskats av dataskyddsgruppen.

En verksamhetskultur som främjar en aktiv livsstil

- Personalen fungerar som viktiga rollmodeller och motionsfostrare för barnen. Målsättningen är ett livslångt intresse för en aktiv livsstil.
- Barngrupperna använder sig mångsidigt av fysisk aktivitet i verksamheten under dagens olika situationer. För teamen är fysisk aktivitet ett centralt arbetssätt.
- Personalen möjliggör att barngruppen kan röra på sig både inne och utomhus. Onödiga regler som förhindrar barnen att röra på sig undviks.
- Barngrupperna vistas dagligen utomhus i alla väder och de vuxna rör på sig tillsammans med barnen.
- Teamets mål är att tillsammans med vårdnadshavarna se till att barnet rör på sig minst tre timmar om dagen, varav en timme är fartfylld fysisk aktivitet och två timmar är rask utomhusvistelse och lätt aktivitet.
- Verksamhetsenheterna använder sig årligen av Valssi, Fysisk fostan - utvärderingsverktyget eller Småbarnspedagogik i rörelses verktyg - Bedömning av nuläget, för att utveckla en verksamhetskultur som främjar barns fysiska aktivitet.

Miljömedveten verksamhetskultur

- Barngrupperna gör skogsutfärder, minst en gång i veckan för att stärka barnens förhållande till naturen och för att stöda möjligheten att röra på sig på mångsidigt.
- Personalen samtalar på ett åldersenligt sätt med barnen om val i vardagen och rimlig konsumtion.
- Verksamhetsenheten planerar och förverkligar miljömedvetna åtgärder med hjälp av verksamhetsplanen för resurssmarthet och arbetskorten för miljöfostan.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Arbetskorten för miljöfostran
- Arbetskorten för rörelsefostran
- Det digipedagogiska programmet
- Planen för förebyggande av och ingripande i mobbning
- Småbarnspedagogik i rörelse – bedömning av nuläge
- Valssi utvärderingsverktyget: Fysisk fostran
- Verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling
- Verksamhetsområdet för fostran och lärandes miljöprogram

3.2. Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, inkluderande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig[91]. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stöder barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt riktlinjerna för småbarnspedagogisk verksamhet (kapitel 4). I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparker och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska i tillräcklig omfattning ha tillgång till och få använda mångsidiga, pedagogiska och säkra lek- och aktivitetsredskap som är lämpliga för deras ålder. Redskapen ska anpassas till barnens individuella behov av stöd och intresseområden. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer samt fysiska och virtuella besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, konserter, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

91 *Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 2 punkten och 10 §*

3.3. Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man främja målen för den småbarnspedagogiska verksamheten samt en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet genomförs och är systematiskt[92].

3.3.1. Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken[93]. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda[94].

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavaren betonas också då stödet för barnet planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavaren och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stöder personalen i deras arbete.

3.3.1.1. Vandas preciseringar av samarbete med vårdnadshavarna

Hos oss ligger grunden för ett lyckat samarbete på en tydlig och fungerande kommunikations som bygger på ömsesidig respekt, förtroende, öppenhet och att man lyssnar på varandra. Skapandet av ett fungerande samarbete börjar vid det första mötet. Vi ser till att vårdnadshavarna får information och att familjernas delaktighet är möjlig oberoende av mångfalden. Genom möten

92 *Lag om småbarnspedagogik 7 §*
93 *Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 10 punkten*
94 *Språklag 18 § (423/2003) och utlänningslag 203 § (301/2014)*

för vårdnadshavarna stärker vi samarbetet, berättar om småbarnspedagogikens verksamhet och praxis och ger vårdnadshavarna en möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken. På mötena stöder vi också vårdnadshavarnas gemenskap och nätverkande. Vi utvecklar vårt samarbete och vår verksamhet på basen av feedback och kundenkäter. Vår målsättning är att också de vårdnadshavare, för vilka det inte är naturligt att svara på enkäter eller ge skriftlig feedback, får sina röster hörda.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- Innan barnet börjar i kommunal småbarnspedagogik för personaenl ett inledande samtal med vårdnadshavarna. Innan barnet inleder småbarnspedagogiken bekantar sig barnet och vårdnadshavarna med barngruppens verksamhet. Praxisen vid inledandet av småbarnspedagogiken beskrivs behandlas även i kap. 2.3
- Verksamhetsenheterna ordnar möte för vårdnadshavarna på hösten då verksamhetsåret startat. Utöver detta ordnas vid behov andra tillställningar och gemensamma fester. Festerna och tillställningarna kan vara uppvisningar eller bestå av gemensamma aktiviteter för barn, vårdnadshavare och personal. I de kommunala daghemmen har barnen uppvisning på minst en av årets fester. De vårdnadshavare som inte kunnat delta i möten för vårdnadshavare får information om innehållet efteråt.
- Teamen kommer överens om hur vårdnadshavarnas delaktig förverkligas och om hur vårdnadshavarna informeras om verksamheten. Med hjälp av dokumentation gör teamet barnens vardag synlig för vårdnadshavarna.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Barngruppens verksamhetsplan
- Praxis för inledande av och övergångar inom småbarnspedagogiken

3.3.2. Samarbete med olika aktörer

Syftet med samarbetet är att försäkra sig om att genomföra och utveckla småbarnspedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Enligt lagen om småbarnspedagogik[95] ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva sektorsövergripande samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs. En privat serviceproducent ska efter behov bedriva sektorsövergripande samarbete[96].

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för övrig undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stöder verksamhetens mål. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, livsåskådningssamfund såsom församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Det är viktigt att samarbeta och att utveckla samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder

95 *Lag om småbarnspedagogik 7 och 22 §*
96 *Lag om småbarnspedagogik 7 §*

småbarnspedagogik inom kommunen samt mellan kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik kan utveckla sin verksamhet i samarbete med högskolor, läroanstalter, forskningsinstitut och myndigheter.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med barnrådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett sektorsövergripande samarbete[97].

[

tekstiä

Prosesser och praxis – så här gör vi i Vanda

tekstiä

Begrepp som stöd för åskådningssamarbete

Identitet: Människans självbild, uppfattning om sig själv

Dialog: Dialog är en öppen och rak diskussion, där partnerna strävar efter en gemensam förståelse. I en dialog strävar samtalspartnern inte direkt efter att påverka den andra personen och dennas tankar. I en dialog kan samtalsparnerna öka sin förståelse och lära sig av varndra.

Livsfrågor: Dessa grundläggande frågor om människans existens har grubblats på i alla tider och kulturer, t.ex. Vad är meningen med livet? Varför finns det lidande i världen? Vad händer efter döden? Vem är jag? Ur vad har allting uppstått? Hur har världen blivit till?

Religionsfrihet: Grundläggande rätt, som omfattar frihet att ha en tro, utöva religion och höra till ett religiöst samfund (positiv religionsfrihet) och även rätten att inte ha en tro, inte delta i religionsutövning eller tillhöra ett religiöst samfund (negativ religionsfrihet)

Religionsutövande: Deltagande i, och förverkligande av religösa riter och ritualer, så som gudstjänster och böner.

tekstiä

]

97 *Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 7, 9 och 13 § (338/2011) samt lag om småbarnspedagogik 7 §*

3.3.2.1. Vandas preciseringar av samarbete med olika aktörer

Vi har ett nära samarbete med bl.a. grundläggande utbildningen, biblioteket, idrotts-och kulturtjänsterna, församlingar och föreningar. Dessutom görs ett mångprofessionellt samarbete välfärdsområdets verksamhetsområde för barn, unga och familjer.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Samarbete med tjänsterna för barn, unga och familjer

- Småbarnspedagogiken samarbetar med barnrådgivningen: Personalen kan, med vårdnadshavarnas tillstånd, vara i kontakt med rådgivningen före ålderskontroller utförs eller vid behov. När barnet fyller fyra år görs ett tätare samarbete i enlighet med en gemensamt överenskommen process.
- Småbarnspedagogiken samarbetar vid behov med olika terapitjänster för barn och andra undersökande instanser. Speciallärare inom småbarnspedagogiken kan skriva remisser till välfärdsområdets rehabiliterings- och psykologtjänster.
- Småbarnspedagogiken får stöd av sakkunniga inom olika tjänster för barn, unga och familjer i frågor som anknyter till barns och ungas psykiska utveckling och familjers välbefinnande.Personalen utnyttjar välfärdsområdets konsultativa tjänster som stöd för sitt arbete.
- Småbarnspedagogiken har en verksamhetsmodell och strukturer för att förverkliga samarbetet med barnskyddet och socialarbetet för barnfamiljer. Dessa behandlas i verksamhetsenheten årligen.
- Samarbetet mellan småbarnspedagogiken och mun- och tandhälsan främjar positiva hälsoval och förebygger munhälsoproblem.

Samarbete med grundläggande utbildningen

Förskolegrupperna samarbetar med den grundläggande utbildningen gällande:

- funktionellt samarbete med nybörjarundervisningen
- samarbete vid informationsöverföring

Samarbete med bibliotekstjänsterna

Biblioteket stödjer småbarnspedagogikens personalen i litteraturfostran, i att stärka barnens mediekompetens och multilitteracitet och i förverkligande av en språk- och kulturmedveten undervisning.

- Barngrupperna bekantar man sig under med användningen av bibliotek och biblioteket som lärmiljö. Det kan ske genom besök på biblioteket eller till exempel genom biblioteklekar
- Biblioteksbussen hämtar också sina tjänster direkt till gården på många daghem.
- Barngrupperna kan få egna bibliotekskort för att låna material.
- Barngrupperna kan utnyttja bibliotekets utrymmen och service som lärmiljöer och för att berika projekt.
- Från biblioteket kan man få boktips som passar den egna barngruppen och beställa bokpaket enligt behov och önskan, till exempel material som behandlar känslo-och vänskapsfärdigheter.

- Teamen kan beställa flerspråkigt material och litteratur till närbiblioteket enligt behov. Biblioteksspersonalen eller det mångspråkiga biblioteket kan hjälpa till med valet av böcker.
- Biblioteket stöder undervisningen i mediefärdigheter och multilitteracitet. Där kan man prova olika spel och apparater och låna mångsidigt och mångspråkigt material.
- Barngrupperna kan delta i sagostunder som ordnas på plats och virtuellt samt i musikstunder och barnevenemang.
- I biblioteksmiljön ordnas ofta olika utställningar som man kan bekanta sig med i verksamheten.

Samarbete med kulturtjänsterna

Kultur- och museitjänsterna erbjuder barngrupper många platser att besöka för att lära känna, göra och uppleva kultur och olika konstformer.

- Barngruppen får genom besöken möjlighet att också öva sig på att röra sig, läsa och fungera i olika miljöer. Man kan även beställa olika workshops och föreställningar till daghemmet.
- Information om det aktuella utbudet hittas i den elektroniska evenemangskalendern.

Samarbete med serviceområdet för motion och idrott.

Vandas serviceområde för motion och idrott och Daghem i rörelse-modellen stöder småbarnspedagogikens personal och barngrupper för att skapa en aktiv och mångsidig vardag i småbarnspedagogiken.

- Barngrupperna kan kostnadsfritt reservera idrottsanläggningar via Timmi-bokningssystemet. I stadens lekparksguider finns information om Vandas friluftsleder och parker som grupperna fritt kan använda.
- Barngrupperna kan låna idrottsredskap gratis av Daghem i rörelse. Daghem i rörelse erbjuder fortbildning för personalen och stöder utvecklingen av personalens kompetens.
- Småbarnspedagogiken och serviceområdet för motion och idrott samarbetar i samband med grundrenovering av daghemmens gårdar.

Åskådningssamarbete

- Personalen rekommenderas att samarbeta med närområdets olika religiösa- och åskådnings- och icke-religiösa samfund.
- Småbarnspedagogikens personal följer utbildningsstyrelsen anvisningar då man planera samarbete angående åskådningsfostran.
- Förskolegruppens personal planerar samarbete kring åskådningsfostran enligt Samarbetskorgar-modellen

Korg 1: Allmänbildande undervisning

- I enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan
- Förskoleundervisningen bär det pedagogiska ansvaret
- Barngruppen kan bekanta sig med åskådningar och kyrkobyggnader
- Representanter för åskådningssamfund kan besöka förskolegruppen i anslutning till ett tema

Korg 2: Traditionella fester

- Principerna för samhörighet och respekt
- Innehåller inte religionsutövning
- Festtraditioner med religiös anknytning är en del av den finländska kulturen (t.ex. psalmer som kulturtradition)

Korg 3: Religiösa evenemang

- Religionsutövning i enlighet med principen om positiv religionsfrihet (stödande av barnens identitet)
- Deltagande med vårdnadshavarens tillstånd
- Ordnas inte i småbarnspedagogikens utrymmen
- Ett parallellt alternativ som till innehållet och målsättningen är möjligast likartat med undantag av det religiösa innehållet

Korg 4: Fostran och välmående

- Stöd för välmåendearbetet, förebyggande
- Ett jämlikt partnerskap som utgår från gemenskapen och respekterar olika åskådningar

Begrepp som stöd för samarbetet kring åskådningsfostran

3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- *målen för att utveckla och genomföra verksamhetskulturen samt metoderna för att utvärdera den*
- *hur inkluderande verksamhetssätt utvecklas och genomförs*
- *lärmiljöerna och metoderna för att utvärdera dem*
- *målen och tillvägagångssätten för samarbetet med vårdnadshavarna*
- *målen, strukturen och tillvägagångssätten för sektorsövergripande samarbete*
- *metoderna för att utvärdera olika samarbetsformer*
- *hur man förebygger mobbning, våld och trakasserier, hur man ingriper vid mobbning, våld och trakasserier och hur man följer upp att åtgärderna genomförs.*

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att samtliga verksamhetsenheter kan precisera målen för att utveckla sin verksamhetskultur och lärmiljöerna samt precisera tillvägagångssätten för samarbete. Preciseringarna kan antecknas i den lokala planen i enlighet med anordnarens beslut.

4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken

4.1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad och inkluderande verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stöder värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3), arbetssätt (kapitel 4.3) och stöd för barnet (kapitel 5). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i de lokala planerna för småbarnspedagogik. Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalstrukturen och andra särdrag. Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

4.2. Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iaktta barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnets behov av stöd (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten, personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1) samt utvecklingen av verksamhetskulturen.

4.3. Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barns initiativ kan vara kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens

och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.4. Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda alla barn möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskningar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stöder barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stöder kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel samt digitala verktyg och applikationer erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

4.5. Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan[98] nämligen :

- *Språkens rika värld*
- *Mina många uttrycksformer*
- *Jag och vår gemenskap*
- *Jag utforskar min omgivning*
- *Jag växer, rör på mig och utvecklas.*

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

4.5.1. Språkens rika värld

*Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.*

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av språket kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stöder barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera.

I småbarnspedagogiken ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I fostran och undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringar gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

*Med tanke på språkinlärningen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.*

98 *Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014*

Figur 2. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

*Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.*

*Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.*

*Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.*

***Förmågan att använda språket** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras förmåga att använda språket. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas förmågan att använda språket och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.*

*Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det språkliga minnet kan till exempel ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens språkliga minne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.*

*Att iaktta olika språk i närmiljön stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.*

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

4.5.2. Mina många uttrycksformer

*Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd**, och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig*

utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att ***uttrycka sig musikaliskt*** *genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av musikens puls, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.*

När det gäller den ***visuella uttrycksförmågan*** *är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.*

Barnen ska med hjälp av arbetssätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd och som anpassats till barnen få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, sina finmotoriska färdigheter, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker samt formgivning. Dessa arbetssätt kan vara till exempel att modellera, klippa, spika, såga och sy. Målet med att ***uttrycka sig genom slöjd*** *är att barnen ges möjligheter att glädjas över att försöka, utforska, skapa tillsammans, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika material samt att lära sig de tekniker inom slöjd som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. Tillsammans med barnen kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.*

*Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.*

4.5.3. Jag och vår gemenskap

*Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).*

*Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.*

*Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Med barnen kan man också ur ett bredare perspektiv granska religioner och åskådningar. På motsvarande sätt ska man granska religionslöshet. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen såsom vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.*

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stöder barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

*Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.*

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könens och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar

till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

*Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.*

4.5.4. Jag utforskar min omgivning

*Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).*

*Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiska tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.*

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

*Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.*

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med

barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värna om naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar. Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett för stort ansvar för att upprätthålla en hållbar livsstil.

*Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.*

Personalen ska tillsammans med barnen iaktta tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och applikationer och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker och andra tekniska lösningar i vardagen, och undersöka hur de fungerar.

4.5.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas

*Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).*

*Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden, barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i handledd fysisk aktivitet. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.*

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

*Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.*

*I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.*

4.6. Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani[99]. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

*Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.*

*Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen[100] har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.*

99 *Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89 samt teckenspråkslag (359/2015)*
100 *Finlands grundlag 17 § 3 mom. (731/1999)*

Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

*Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.*

*Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.*

*I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämställas med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5). Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället.*

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

4.6.1. Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinlärning genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två-

eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i småbarnspedagogiken

Språkbad på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbad på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbad på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbadsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbadsspråket, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbad.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stöder barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt modersmål, då det är svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigarelagd språkundervisning.

Språkboverksamhet

Med språkboverksamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller släkten. Principerna i språkboverksamheten kan påminna om språkbadsprinciperna.

4.6.2. Vandas preciseringar gällande språk och kultur

I den språk- och kultur-, och åskådningsmedvetna småbarnspedagogiken i Vanda stödjer vi varje barnens språkliga och kulturella identitetsutveckling samt handleder barnen att respektera olika språk, kulturer, religioner och åskådningar. På detta sätt stärker vi barnens färdigheter att förstå mångfalden i samhället och att verka som en medlem i samhället.

Svenska som andraspråk (S2) -undervisning ges till barn som har ett annat hemspråk än svenska. S2-undervisningen inom småbarnspedagogiken är målinriktad, pedagogiskt planerad och utvärderas regelbundet. Språk-, kultur- och ideologimedveten småbarnspedagogik behandlas närmare i kapitel 3.1.5

I Vanda ordnar den finskspråkiga småbarnspedagogiken också språkbad på svenska samt omfattande och språkberikande småbarnspedagogik på engelska.

Personalen vid den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Vanda fäster särskild uppmärksamhet vid att stöda och stärka barnens svenska språk genom att stöda och delta i leken samt med hjälp av mångsidiga pedagogiska metoder och en god språklig modell i vardagen.

4.7. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten preciseras med hänsyn till barnens ålder och utveckling samt de olika verksamhetsformernas särdrag. I den lokala planen kan man för de olika verksamhetsformerna precisera den pedagogiska verksamhetens mål och innehåll.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas och preciseras:

- *riktlinjerna för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten samt metoderna för uppföljningen och utvärderingen*
- *riktlinjerna och tillvägagångssätten för den pedagogiska dokumentationen*
- *riktlinjerna för valet och användningen av mångsidiga arbetssätt*
- *på vilket sätt barnens lek stöds i enlighet med inkluderande principer*
- *målen och innehållen för lärområdena*
- *på vilket sätt barnens intressen och delaktighet beaktas vid planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten*
- *på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas för olika språk- och kulturgrupper*
- *på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten på två språk genomförs, ifall verksamheten ordnas på två språk*
- *på vilket sätt barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn får stöd för att lära sig svenska eller finska*
- *på vilket sätt samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och stödet för modersmålet ordnas.*

5. Stöd för barnet

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har rätt att få allmänt, intensifierat eller särskilt stöd i enlighet med lagen om småbarnspedagogik[101]. Genom att stödet ges i rätt tid, individuellt och i enlighet med barnets behov främjar man barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt förebygger man att problemen växer och blir allt mer komplexa samt motarbetar risken för marginalisering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor samt behov som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. Barnet ska höras med beaktande av hens ålder och utveckling. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets behov av stöd och stödåtgärderna ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik i daghemmet eller familjedagvården.

5.1. Principer och ansvar för att ordna stöd

Anordnaren av småbarnspedagogik[102] har skyldighet att ge barnet det stöd hen behöver i daghemmet eller familjedagvården. Behovet av stöd för barnet ska bedömas och stödet ska ordnas utan dröjsmål. Stödet i småbarnspedagogiken ska ordnas som allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med inkluderande principer. Utgångspunkten är att varje barn har rätt att få stöd i den egna barngruppen med hjälp av olika flexibla arrangemang. Om barnets behov av stöd förutsätter det har barnet rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet i en mindre grupp eller i en specialgrupp.

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen.

Ansvar för att ordna och genomföra stödet

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om rutinerna, genomförandet och verksamhetssätten för att ordna stödet och om utvärderingen av stödet i daghemmet och familjedagvården. Anordnaren av småbarnspedagogik ska följa upp och utvärdera hur stödet som ges räcker till och vilken effekt det har.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om samarbetsstrukturerna, ansvarsfördelningen och verksamhetssätten för samarbetet med vårdnadshavarna samt för det sektorsövergripande samarbetet. Anordnaren av småbarnspedagogik ska också besluta om arbetsfördelningen med olika aktörer när det gäller att ordna stödet i sektorsövergripande samarbete. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen, om bedömningen av stödbehovet kräver det[103].

Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att barnets rätt till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik samt till sådana tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel som behövs för att delta i småbarnspedagogiken förverkligas[104].

Beslutet om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster ska fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogik[105]. Om det är frågan om småbarnspedagogik

---

101 Lag om småbarnspedagogik 15 a §
102 En kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1
103 Lag om småbarnspedagogik 15 d §
104 Lag om småbarnspedagogik 15 c §
105 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

som ordnas av en privat serviceproducent ska beslutet på förslag av serviceproducenten fattas av kommunen där verksamhetsstället inom småbarnspedagogik finns.

Om ett barn som behöver stöd deltar i småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik[106] ska stödet planeras, genomföras och utvärderas i samarbete[107].

Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde delta i bedömningen av behovet av stöd och ge det stöd som behövs samt utveckla verksamhetskulturen och verksamhetssätten.

Föreståndaren för verksamhetsstället ansvarar för att stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet, för genomförandet av stödet och för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov[108]. Föreståndaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planerade stödet ska utvärderas utgående från barnets behov, minst en gång per år.

Barnet har rätt att få tjänster och undervisning av en speciallärare inom småbarnspedagogik om hens behov av stöd förutsätter det. En speciallärare ska vid behov delta i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder samt i planeringen och utvärderingen av hur de genomförs. Stödet som ges av en speciallärare kan vara individuellt stöd för barnet och/eller undervisning som genomförs i grupp[109]. Stödet kan vara regelbundet, på deltid eller heltid. Det kan genomföras som samordnad undervisning eller kompanjonundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos speciallärare används även för att konsultera personalen och vårdnadshavarna[110]. En person som är behörig som lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik har ansvar för att planera stödet som ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik och för att utvärdera hur stödet har genomförts.

Familjedagvårdaren ansvarar för att genomföra stödet för barnen i gruppen. Planeringen och utvärderingen av stödet kan göras i samarbete med en lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik[111]. Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver.

Inom småbarnspedagogik kan det finnas assistenter som är specifika för en grupp eller ett barn[112] och som har i uppgift att stödja barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Det här kan även till exempel innebära att assistenten hjälper de övriga barnen i situationer då läraren inom småbarnspedagogik kommunicerar med barnet som behöver stöd och bidrar med pedagogiska innehåll som anknyter till barnets individuella mål.

5.2. Samarbete i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren så att varje barn, enligt sin utveckling och sina behov, får ta del av fostran, undervisning och vård samt det stöd som barnet behöver[113]. Stödet för barnet förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

106 Kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1
107 Lag om småbarnspedagogik 15 b §
108 Lag om småbarnspedagogik 31 §
109 Lag om småbarnspedagogik 15 c §
110 Lag om småbarnspedagogik 15 d §
111 Lag om småbarnspedagogik 15 c §
112 Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §
113 Lag om småbarnspedagogik 15 a §

5.2.1. Samarbete med barnet och vårdnadshavaren

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information om barnet och barnets behov. Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna för att ordna stödet samt stödet och stödformerna som ges till barnet ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på det sätt som är ändamålsenligt och lämpligt för hens ålder och utvecklingsnivå. Barnet ska höras och hens åsikter ska tas i beaktande[114].

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor[115]. Om det behövs ska man använda tolk vid diskussionerna. Målen med att genomföra stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet.

Ett barn kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas[116].

5.2.2. Sektorsövergripande samarbete

Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet[117].

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller instansen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och ork. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Ett barn kan på grund av en svår funktionsnedsättning eller sjukdom behöva förlängd läroplikt[118]. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan[119] föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.3. Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. Den lämpligaste nivån av stöd[120] för barnet och stödformerna[121] ska fastställas i enlighet med principerna för stöd, om en högklassig pedagogik inte svarar mot barnets individuella behov. Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana pedagogiska,

---

114 Lag om småbarnspedagogik 15 d §, 4. mom.
115 Lag om småbarnspedagogik 40–41 §
116 Lag om småbarnspedagogik 7 § och RP 40/2018 rd, s. 87–88
117 Lag om småbarnspedagogik 40–42 §
118 Läropliktslag 2 § 3 mom. (1214/2020)
119 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, kapitel 5.5 Särskilt stöd
120 Lag om småbarnspedagogik 15 a §
121 Lag om småbarnspedagogik 15 b §

strukturella och vårdinriktade stödåtgärder som barnet behöver. Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Barnet har rätt att få stöd på en lämplig nivå genast då behovet av stöd har upptäckts. Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Barnet har också rätt till stödtjänster och hjälpmedel enligt sitt behov av stöd[122]. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för de stödåtgärder och hjälpmedel som barnet behöver för att delta i småbarnspedagogiken. Sådana är till exempel

- *arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom rullstolsramper och räcken eller*
- *hjälpmedel som tillgodoser behov i anknytning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom leksaker som stöder kommunikation och interaktion, digitala applikationer, spel eller ljudböcker.*

Nivåerna av stöd som används i småbarnspedagogiken är allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Övergången från en stödnivå till en annan ska genomföras flexibelt och nivån av stöd ska alltid bedömas från fall till fall. För att få intensifierat eller särskilt stöd förutsätts inte att barnet först har fått stöd på någon annan stödnivå. Ett barn som får intensifierat eller särskilt stöd ska beaktas i dimensioneringen av daghemmets eller familjedagvårdens personal[123].

5.3.1. Allmänt stöd

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken få sådant allmänt stöd som barnets individuella utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter genast när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet genomförs i den egna barngruppen.

Allmänt stöd är den första åtgärden för att svara på barnets behov av stöd. Allmänt stöd består av enskilda stödformer, till exempel enskilda pedagogiska lösningar och stödåtgärder med vilka man påverkar situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är kortvarigt och/eller till sin intensitet lägre i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda lämpliga material, redskap, undervisningsprogram eller stöd som ges på deltid av en speciallärare.

Allmänt stöd förutsätter inte ett förvaltningsbeslut, utan stödet ska alltid ges när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet ordnas i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen. Ett förvaltningsbeslut ska fattas om användningen av eventuella stödtjänster såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel[124].

5.3.2. Intensifierat stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få intensifierat stöd som är individuellt planerat och som utgår från hela gruppen om det allmänna stödet inte räcker till. Stödet är till sin intensitet starkare och mer individuellt än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare period eller för en längre tid enligt barnets individuella behov, och det ska inledas genast när behovet av stöd framkommit. Intensifierat stöd ska ges så länge barnet behöver det.

Stödet för barnet intensifieras genom att man planerar stödet och ökar eller stärker sätten med vilka man genomför stödet. Intensifierat stöd består av flera stödformer som tillämpas regelbundet och samtidigt. Intensifierat stöd som ges i rätt tid förebygger att barnets stödbehov blir mer komplexa i ett senare skede.

---

122 Lag om småbarnspedagogik 15 c §
123 Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §
124 Lag om småbarnspedagogik 15 c §

En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd[125]. För att ge intensifierat stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut[126].

5.3.3. Särskilt stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få individuellt planerat särskilt stöd om det allmänna eller intensifierade stödet inte räcker till. Barnet kan få särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling eller något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom småbarnspedagogiken. Ett barn kan få stöd direkt i form av särskilt stöd om barnets stödbehov förutsätter det.

Ett barn har rätt att få särskilt stöd genast när behovet av stöd framkommer. Särskilt stöd består av flera stödformer och stödtjänster som tillämpas kontinuerligt och på heltid. För att ge särskilt stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut[127].

5.3.4. Stödformer

Olika stödformer ska användas på alla stödnivåer i enlighet med barnets stödbehov[128]. Olika stödformer kan genomföras samtidigt, genast när behovet av stöd framkommit, som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödåtgärderna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa. Stödet för barnet kan omfatta ***pedagogiska****,* ***strukturella*** *och* ***vårdinriktade*** *stödformer.*

Stödet för barnet ska ordnas som en del av den dagliga verksamheten inom småbarnspedagogiken. När barngruppens storlek bestäms ska man beakta barnen som behöver stöd och deras bästa, deras behov av stöd och nivån av stöd samt att det är möjligt för gruppen att uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken.

Pedagogiska stödformer *innefattar återkommande aktiviteter och en tydlig struktur i barnets dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken. Stödet för barnet innefattar bland annat växelverkan och kommunikation på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga pedagogiska och specialpedagogiska arbetssätt och metoder. Till de pedagogiska stödformerna hör också planering, observation, dokumentation och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten.*

Specialpedagogiska metoder som grundar sig på ett barns individuella behov kan planeras, tillämpas och genomföras som verksamhet för det enskilda barnet, för en mindre grupp eller för hela barngruppen gemensamt. I enlighet med en inkluderande värdegrund inom småbarnspedagogiken ska man i planeringen och genomförandet av det pedagogiska stödet i första hand använda verksamhetssätt där stödet som barnet behöver genomförs som en del av barngruppen.

Strukturella stödformer *innefattar att stärka personalens kunnande i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras specialpedagogiska kompetens. Till strukturella stödformer hör också att minska antalet barn i gruppen, se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov[129]. Personalstrukturen i gruppen kan stärkas till exempel med en speciallärare inom småbarnspedagogik. Genom att minska antalet barn*

---

125 RP 148/2021 rd, s. 33
126 Lag om småbarnspedagogik 15 e §
127 Lag om småbarnspedagogik 15 e §
128 Lag om småbarnspedagogik 15 b §
129 Lag om småbarnspedagogik 35 § 2 mom. och 38 § 2 mom.

i gruppen förändrar man relationstalet mellan personalen och barnen så att stödet för barnet kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Strukturella stödformer är även sådana tolknings- och assistenttjänster och användning av hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. Beaktande av hinderfrihet och små- och specialgrupper kan även vara sådana strukturella stödformer som behövs.

***Vårdinriktade stödformer** innebär metoder och verksamhetssätt som tillgodoser vården, omsorgen och assistansen för barnet. Barnets behov av hälso- och sjukvård tillgodoses som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar eller till barnets medicinering, kost och rörlighet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.*

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras som en del av den grundläggande verksamheten. För varje barn ska man göra en helhetsbedömning av barnets situation. Läkemedelsbehandlingen eller sjukvården av barnet ska inte vara beroende av stödnivån enligt lagen om småbarnspedagogik, utan vården ska ges oberoende av stödnivå enligt barnets behov.

De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska tillgodose barnets bästa och behov av stöd och de ska bedömas lokalt och från fall till fall. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen.

5.4. Bedömning av stödet för barnet

Stödet för barnet ska utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken[130]. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov, men ändå minst en gång om året, till exempel i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, när stödbehovet förändras eller när det sker ändringar i lärmiljön. Processen med bedömningen av barnets behov av stöd kan påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

När man granskar stödet för barnet som helhet ska man bedöma från fall till fall vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Vid bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna och när stödet genomförs ska man beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren[131].

En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i den utsträckning det behövs i bedömningen av barnets behov av stöd. Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av anordnaren av småbarnspedagogik, om bedömningen av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogiken innehar.

5.5. Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd det vill säga stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik[132]. En person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik och/

---

130 Lag om småbarnspedagogik 15 a och d §
131 Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 20 §
132 Lag om småbarnspedagogik 15 d § ja 23 §

eller speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. Personalen har i uppgift att stödja vårdnadshavarens och barnets delaktighet när planen görs upp och utvärderas. Målet är att fungera i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödbehovet och hur stödet genomförs ska bedömas och planen ska granskas efter behov minst en gång om året eller när stödbehovet förändras[133]. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar barnets förändrade stödbehov. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen. När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med det stöd som ges i förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en utvärdering av eventuella tidigare stödåtgärder och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en beskrivning av stödåtgärderna och av utvärderingen och utvecklingen av deras effekt. Utvärderingen ska också innehålla en motivering för vilka stödåtgärder barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa[134].

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster[135]. Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för småbarnspedagogiken, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska stödformer

- *lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken*
- *lösningar som gäller lärmiljöerna*
- *behövliga specialpedagogiska metoder*
- *metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder*
- *verksamhetssätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.*

Strukturella stödformer

- *att stärka kunnandet och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet*
- *lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen*
- *lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen*
- *tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel*
- *små- eller specialgrupp eller annan behövlig gruppsammansättning*
- *konsultation eller undervisning som ges på deltid eller heltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik.*

Vårdinriktade stödformer

- *metoder som berör vård, omsorg och assistans*
- *verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.*

---

133 Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 23 §
134 RP 148/2021 rd, s. 36
135 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- *samarbete med barnet och vårdnadshavaren*
- *ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs*
- *tjänster som tillhandahålls av specialister*
- *handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga*
- *eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.*

Utvärdering av effekten av stödet

- *uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs*
- *utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas utifrån utvärderingen samt tidpunkter för utvärderingen.*

I barnets plan för småbarnspedagogik ska även antecknas eventuella social- och hälsovårdstjänster, till exempel habilitering för barnet, om det är relevant med tanke på anordnandet av småbarnspedagogiken för barnet[136].

5.6. Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utan dröjsmål fatta ett förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd[137]. I förfaringssättet för förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen tillämpas. Innan beslutet fattas ska anordnaren av småbarnspedagogik höra barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare[138]. Även barnets vårdnadshavare kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd för barnet[139]. Förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som ansvarar för anordnandet av småbarnspedagogiken och beslutet är i kraft tills vidare. En besvärsanvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär[140]. Ett beslut ska alltid motiveras[141]. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras[142].

I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande:

- *stödformer*
- *verksamhetsstället inom småbarnspedagogik*
- *stödtjänster[143].*

Om det inte fattas ett beslut om intensifierat eller särskilt stöd för barnet, ska ett separat förvaltningsbeslut om stödtjänster fattas. I beslutet ska man ange och besluta om följande:

- *stödtjänster[144].*

För ett barn som deltar i privat småbarnspedagogik som omfattas av lagen om småbarnspedagogik ska förvaltningsbeslutet fattas på serviceproducentens förslag i kommunen där verksamhetsstället finns[145]. Om småbarnspedagogiken för barnet ordnas som köpt tjänst ska förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet

---

136 RP 148/2021 rd, s. 37
137 Lag om småbarnspedagogik 15 e §
138 Förvaltningslag 34 §
139 RP 148/2021 rd, s. 37
140 Lag om småbarnspedagogik 62 §
141 Förvaltningslag 34 §, 45 § 1 mom., 47 § och lag om småbarnspedagogik 15 a §
142 RP 148/2021 rd, s. 37
143 RP 148/2021 rd, s. 37
144 Lag om småbarnspedagogik 15 c och e §
145 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

av småbarnspedagogiken. Även kommunen som har beviljat servicesedel ska fatta förvaltningsbeslut om stöd[146].

Barnets småbarnspedagogik kan ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik. Om barnet deltar i småbarnspedagogik som ordnas av två olika kommuner, till exempel på grund av växelvist boende, ska ett förvaltningsbeslut fattas separat av båda kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik har i en sådan situation skyldighet att utifrån barnets bästa planera, genomföra och utvärdera stödet i samarbete. Varje aktör ska fatta ett eget förvaltningsbeslut.

Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster ska verkställas omedelbart. Beslutet kan verkställas även om det inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten innan beslutet har vunnit laga kraft är av central betydelse med tanke på rättsskyddet. Genom ett beslut kan man inte besluta om social- och hälsotjänster för barnet, såsom hjälpmedel för medicinsk rehabilitering eller service och stödåtgärder enligt handikappservicelagen.

Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov (se kapitel 5.4). Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller i samband med övrig utvärdering.

5.7. Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska beslutas och beskrivas hur stödet som ges i småbarnspedagogiken ordnas i praktiken i daghemmet och familjedagvården.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- *de lokala principer och tillvägagångssätt som styr hur stödet för barnet ordnas*
- *förfarandet och ansvarsfördelningen vid bedömningen av barnets behov av stöd*
- *på vilket sätt stödet genomförs i den småbarnspedagogiska verksamheten: pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformer*
- *på vilket sätt barnets plan för småbarnspedagogik kompletteras i samband med stöd enligt kapitel 5.5, ansvar och praxis på lokal nivå när det gäller att göra upp planen och utvärdera den*
- *på vilket sätt samarbetet med barnen och vårdnadshavarna ordnas i samband med stöd*
- *det sektorsövergripande samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer när stöd ordnas och när effekten av stödet följs upp och utvärderas*
- *åtgärderna vid övergångar och praxisen för överföring av information under den tid som barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten och vid övergången till förskoleundervisningen*
- *förvaltningsbeslutsförfaranden som berör intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster (hörande av vårdnadshavaren och barnet samt uppgörande, ändring och upphävande av beslutet).*

Allmänt stöd

- *hur det allmänna stödet ordnas i praktiken*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer*
- *samarbetet med vårdnadshavaren och barnet*
- *förfaringssätt och samarbete med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik och vid ordnandet av allmänt stöd.*

Intensifierat stöd

- *hur det intensifierade stödet ordnas i praktiken*
- *hur intensifierat stöd inleds, genomförs och avslutas*
- *hur barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, utvärderas och granskas*

146 RP 148/2021 rd, s. 38

- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik, vid ordnandet av intensifierat stöd samt vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft*
- *förfaringssätt vid användningen av eventuella expertutlåtanden*
- *förfaringssätt och samarbete med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik och vid ordnandet av intensifierat stöd.*

Särskilt stöd

- *hur det särskilda stödet ordnas i praktiken*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer vid utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik, vid ordnandet av särskilt stöd samt vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft*
- *förfaringssätt vid användningen av eventuella expertutlåtanden*
- *förfaringssätt och samarbete med barnet och vårdnadshavaren vid utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik, vid ordnandet av särskilt stöd samt vid uppföljning och utvärdering av vilken effekt stödet haft*
- *för barn som omfattas av förlängd läroplikt bestäms även hur barnet hänvisas till förlängd läroplikt och det sektorsövergripande samarbetet under processen*
- *samarbetet med den övriga småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt annat samarbete, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer*
- *samarbetet med vårdnadshavaren och barnet*
- *tillvägagångssätt när särskilt stöd avslutas och stödet fortsätter som intensifierat eller allmänt stöd.*

Stödformer som fastställs i lagen om småbarnspedagogik

- *hur stödet ordnas i praktiken*
- *samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer*
- *hur vårdnadshavaren och barnet informeras och hur samarbetet med vårdnadshavaren och barnet genomförs.*

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska beskriva det administrativa förfarandet i anknytning till tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel enligt anordnarens beslut.

5.7.1. Vandas preciseringar av stöd för barnet

Att ordna stöd är en viktig del av den inkluderande småbarnspedagogiken. Vanda Att genomföra det stöd som barnet behöver är i Vanda, ett sätt att säkerställa att varje barn kan uppleva delaktighet, delta i aktiviteter och lära sig. Barnet får stöd i alla verksamhetsformer i såväl kommunal som privat småbarnspedagogik. Utgångspunkten för ordnandet av stöd är barnets behov av stöd i småbarnspedagogiken, och hur man kan svara på behovet genom pedagogisk verksamhet. Barnets stöd planeras och genomförs som en del av gruppens verksamhet.

I planen för småbarnspedagogik i Vanda beskriver vi processerna och praxisen för stöd på ett allmänt plan. När det gäller stöd inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen följer vi så enhetliga principer som möjligt, dessa beskrivs noggrannare i Handboken för stöd.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Utgångspunkter för att organisera stöd

- Hela personalen deltar i genomförandet av barnets stöd med pedagogisk handledning av läraren eller speciallläraren inom småbarnspedagogik.
- Daghemsföreståndaren ser till att barnet får det stöd hen behöver och att stödet riktas rätt.
- Enheten för småbarnspedagogik samarbetar vid behov mångprofessionellt och sektorövergripande för att ordna stöd både på grupp- och barnnivå.

Utvärdering av behovet av stöd, stödets förverkligande och effekt samt planering av stödet

- Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att utvärdera och planera genomförandet och effektiviteten av den grundläggande verksamhet som svarar mot gruppens olika behov med hjälp av Barngruppens verksamhetsplan. Effektiva grundläggande verksamhet lägger grunden för ett effektivt stöd till barnet.
- Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att utvärdera behovet, genomförandet och effektiviteten av stödåtgärderna. I samband med bedömningen av behovet av stödåtgärder bedömer läraren hur undervisningsarrangemangen och de gruppspecifika stödformerna genomförs, hur effektiva och tillräckliga de är med hjälp av gruppens verksamhetsplan och paletten för pedagogiskt stöd
- Läraren inom småbarnspedagogik antecknar en plan för det stöd barnet behöver i Barnets plan för småbarnspedagogik. Läraren ser till att utvärderingen av genomförandet och effekten av stödet görs tillräckligt ofta och att planen uppdateras på det sätt som överenskommits.
- Speciallläraren inom småbarnspedagogik stöder läraren och personalen inom småbarnspedagogik i att ordna stöd för barnet och deltar vid behov i utvärderingen av behovet, genomförandet och effektiviteten av stödet samt i planeringen av stödet på alla stödstadier. Speciallläraren handleder teamet att utvärdera genomförandet av de överenskomna åtgärderna och identifiera deras effekter. I synnerhet i situationer där det krävs flera former av stöd som genomförs regelbundet eller på heltid för att tillgodose barnets behov av stöd, deltar speciallläraren inom småbarnspedagogiken i utarbetande av barnets plan för småbarnspedagogik.
- I samband med samtalet om barnets småbarnspedagogik (vasu-samtal) diskuterar läraren inom småbarnspedagogik med vårdnadshavarna hur man kan svara på barnets behov av stöd. Speciallläraren inom småbarnspedagogiken deltar vid behov i diskussionen. Läraren och speciallläraren inom småbarnspedagogik har ett nära samarbete med vårdnadshavarna när barnets behov av stöd och effekten av stödet utvärderas och när stödet planeras. Om vårdnadshavaren förbjuder en bedömning av behovet av stöd eller tillhandahållande av stöd, kan småbarnspedagogiken ändå ordna stöd om det är nödvändigt för att tillgodose barnets bästa. Vårdnadshavaren kan inte förbjuda att stödärenden antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.
- Läraren eller speciallläraren inom småbarnpedagogik kallar vid behov även social- och hälsovårdens personal att delta i uppgörande i barnets plan. Som en del av planeringen och utvärderingen kommer man överens om samarbete och ansvarsfördelning så att barnets, och eventuellt familjens, stöd bildar en kompletterande helhet.
- Den koordinerande speciallläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för utvärderingen av behovet av stöd i situationer där barnet ska börja inom småbarnspedagogiken och vårdnadshavaren har hämtat fram barnets behov av stöd i samband med anmälan till småbarnspedagogiken. I synnerhet i dessa situationer utnyttjas social- och hälsovårdens kunnande vid bedömningen av stödbehovet.
- I Handboken för stöd beskrivs närmare praxis, processer och ansvar för utvärdering av stödbehovet och stödets effektivitet samt planering av stödet.

Fördelning av strukturella stödformer och förvaltningsbeslut om stöd för barn inom småbarnspedagogiken

- Daghemsföreståndaren ansvarar för att fördela de strukturella stödformerna inom sin verksamhetsenhet så att de på bästa möjliga sätt svarar på de stödbehov som uppstår

i grupperna. Vid planeringen av fördelningen beaktas barnens individuella behov och enhetens helhetssituation.

- Speciallärare inom småbarnspedagogiken fungerar som beredare i processen för förvaltningsbeslut. I processen ingår hörande av vårdnadshavarna, beredning ett beslut för utvecklingschefen samt delge beslutet till vårdnadshavarna och barnets enhet för småbarnspedagogik.
- Utvecklingschefen ansvarar för att fördela strukturstödsformerna till verksamhetsenheterna. Utvecklingschefen fattar förvaltningsbeslut om stödet i enlighet med Vanda stads förvaltningsstadga och delegationsbeslut.
- Närmare anvisningar om formerna för strukturellt stöd, fördelningen av dem och förvaltningsbesluten finns i Handboken för stöd

Barnets stöd i familjedagvård

- Familjedagvårdaren ansvarar för förverkligande av barnets stöd i den egna barngruppen.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik konsulterar och handleder familjedagvårdaren vid bedömning av barnets behov av stöd samt vid planering och utvärdering av stödet. Vid behov ger även den koordinerande specialläraren specialundervisning på deltid.
- I familjedagvård kan strukturellt stöd förverkligas genom att minska antalet barn i gruppen.
- Familjedagvårdaren och den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik diskuterar med vårdnadshavarna om att ordna barnets småbarnspedagogik i daghem, om man på detta sätt bättre kunde bemöta barnets behov av stöd.

Barnets stöd i privat småbarnspedagogik

- Samma principer gäller för bedömningen av behovet och genomförandet av stöd i både privat och kommunal småbarnspedagogik.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogik utvärderar tillsammans med läraren inom småbarnspedagogik, barnets behov av stöd och ansvarar för beredningen av den administrativa beslutsprocessen. I processen ingår att höra vårdnadshavarna, bereda ett beslut för utvecklingschefen samt delge beslutet till vårdnadshavarna och barnets enhet för småbarnspedagogik.
- Utvecklingschefen gör förvaltningsbeslut gällande stöd i privat småbarnspedagogik på svenska

Övergångar och kontinuiteten i stödet från småbarnspedagogik till förskoleundervisning

- De uppgifter som behövs för att ordna stödet kan överföras från en plats inom småbarnspedagogiken till en annan eller till förskoleundervisningen (41 § i lagen om småbarnspedagogik). Även i situationer där ett barn får småbarnspedagogik i två kommuner eller barnet flyttar till en annan kommun kan nödvändig information överföras trots vårdnadshavarnas motsättningar.
- Läraren inom småbarnspedagogik i den grupp som sänder barnet ansvarar för att i samarbete med specialläraren överföra de uppgifter om det stöd som behövs för att ordna småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen. Den information som behövs gäller framför allt barnets behov av stöd och de åtgärder som behövs för att ordna stödet, och den ska vara relevant vid tidpunkten för övergången.
- Den koordinerande specialläraren inom småbarnspedagogiken handleder personalen i processerna för övergångarna.
- Daghemsföreståndaren leder processerna för övergångar på sin enhet och ansvarar för att informationsöverföringen genomförs i sin enhet.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

- Barnets plan för småbarnspedagogik
- Barngruppens verksamhetsplan
- Handbok för språk-, kultur-, och åskådningsmedveten småbarnspedagogik
- Handbok för stöd
- Paletten för pedagogiskt stöd
- Praxis för inledandet av och övergångar inom småbarnspedagogiken

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

6.1. Vandas preciseringar av småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

Hos oss ordnas småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik i enskilda kommunala daghem och av privata serviceproducenter då dessa har ett kontinuum till förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

- Serviceproducenten/ daghemmet preciserar i sin egen plan, på vilket sätt den ifrågavarande pedagogiken kompletterar de nationella grunderna och Vandas plan för småbarnspedagogik. Den alternativa pedagogikens aspekter preciseras i förhållande till småbarnspedagogikens värdegrund, pedagogiska principer och lösningar.
- Serviceproducenten/ daghemmet preciserar i sin egen plan, på vilket sätt den alternativa pedagogikens aspekter kommer fram i småbarnspedagogikens verksamhetskultur, arbetssätt och pedagogiska verksamhet.

6.2. Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning kan ha sin egen särprägel men får inte stå i konflikt med lagstiftningen om småbarnspedagogik eller med grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Utöver det som tidigare fastställs i grunderna för planen för småbarnspedagogik ska anordnaren av småbarnspedagogik i sin plan besluta och beskriva

- *vilka aspekter inom den alternativa pedagogiken eller den särskilda åskådningen kompletterar småbarnspedagogikens värdegrund, pedagogiska principer och lösningar*
- *på vilket sätt dessa aspekter syns i verksamhetskulturen, i arbetssätten och i den pedagogiska verksamheten.*

7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik[147] utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1. Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande[148]. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå[149]. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planerna för småbarnspedagogik och hur de har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras[150]. Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken[151].

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna. Hur stödet för barnet (kapitel 5) genomförs ska vara ett centralt föremål för utvärderingen.

Utvärderingen på individnivå innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan den uppdateras eller en ny plan utarbetas. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens mål

147 Lag om småbarnspedagogik 24 §
148 Lag om småbarnspedagogik 24 §
149 Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1 § (1295/2013)
150 Lag om småbarnspedagogik 24 §
151 Lag om småbarnspedagogik 20 §

och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av stödet för barnet ska ingå i barnets plan för småbarnspedagogik. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 5.

De frågor som ska avgöras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra utarbetandet av den lokala planen för småbarnspedagogik samt utvärderingen och genomförandet av den. Anordnaren av småbarnspedagogik ska granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

7.2. Preciseringar av utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken i Vanda

Utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet i Vanda på lokal nivå

Vi utvärderar och utvecklar småbarnspedagogiken i Vanda utgående från vår utvärderingsmodell. Utvärderingsmodellen samlar de olika utvärderingarna av småbarnspedagogiken i Vanda och synliggör de olika nivåerna av utvärdering. Utvärderingsmodellen förändras över tid på grund av olika företeelser och utvärderingsbehov samt av nationell styrning. Vi utvecklar vår lokala utvärdering i förhållande till den nationella utvärderingen av kvaliteten i småbarnspedagogiken.

Vår målsättning är att utvärderingsinformationen löper genom olika nivåer i organisationen från barngrupperna ända till politisk beslutsfattning. Hos oss bygger utvärdering på förtroende mellan aktörerna. Vi betonar öppen diskussion och dialog i stället för kontrollbaserade metoder. Vi leder utvärderingen med systematik, planmässighet och kontinuitet som mål.

Vandas plan för småbarnspedagogik och därtill hörande grunder för planen för småbarnspedagogik definierar våra mål för kvaliteten. Vi uppdaterar Vandas plan för småbarnspedagogik på basen av utvärdering och gemensam utveckling inom serviceområdet, serviceenheterna och verksamhetsenheterna.

Utvärdering av kvaliteten av Vandas småbarnpedagogik på pedagogisk nivå

Vi genomför utvärdering främst som målinriktad självutvärdering. Detta kräver ett reflekterande förhållningssätt och förmåga att motivera verksamheten pedagogiskt. Vi utvärderar den pedagogiska verksamheten, lärmiljöerna och verksamhetskulturen, inte barnen eller deras egenskaper. Vi synliggör kvaliteten på småbarnspedagogiken i barngruppen med hjälp av pedagogisk dokumentation, som gör det möjligt för barnen och vårdnadshavarna att delta i utvärderingsprocessen. I utvärderingen betonar vi kollegialt lärande, kollegial utvärdering och att man öppet delar med sig av och utnyttjar god praxis. Genom en mångsidig utvärdering säkerställer vi att fokus ägnas åt barnens upplevelse av situationen oberoende av vilka kriterier används för att utvärdera verksamheten.

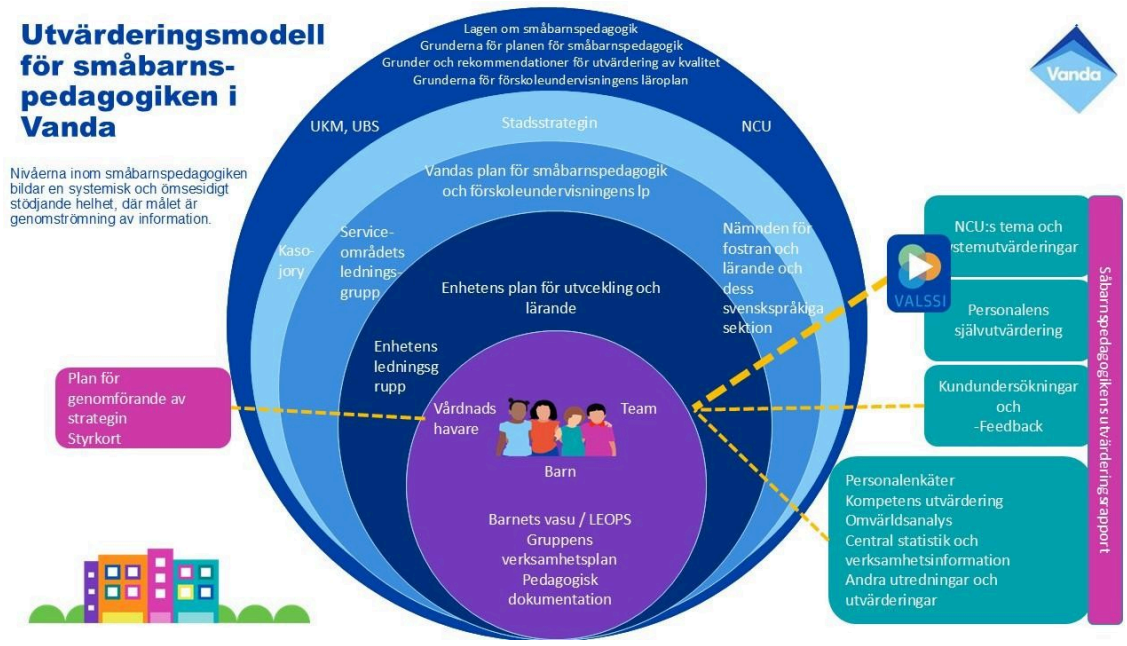

Utvärdering av kvaliteten av Vandas småbarnpedagogik på pedagogisk nivå

Vi genomför utvärdering främst som målinriktad självutvärdering. Detta kräver ett reflekterande förhållningssätt och förmåga att motivera verksamheten pedagogiskt. I utvärderingen betonar vi kollegialt lärande, kollegial utvärdering och att man öppet delar med sig av och utnyttjar god praxis. Vi riktar vår utvärdering till den pedagogiska verksamheten, situationerna, lärmiljöerna och verksamhetskulturen, inte på barn eller barns egenskaper. I slutändan syns kvaliteten i interaktioner med barnen och i vardagliga handlingar.

Vi förverkligar utvärderingen på många olika sätt och på ett processliknande sätt. Vi samlar in och granskar utvärderingsdata. Utifrån utvärderingsmaterialet sätter vi upp mål och åtgärder. Efter de åtgärder som vidtagits utvärderar vi deras genomförande och effekter: Gjorde vi det vi kom överens om? Vilken inverkan hade våra handlingar? Vad gör vi härnäst?

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att utveckla vår verksamhet. Vi dokumenterar och utvärderar barngruppens situationer, verksamhet och lärmiljöer tillsammans med barnen. Vi erbjuder barn och vårdnadshavare möjlighet att delta i utvärderingsprocessen genom att stanna upp vid centrala dokument. Utvärdering och planering utifrån pedagogisk dokumentation säkerställer att vår verksamhet utgår från barnen.

Processer och praxis – så här gör vi i Vanda

Utvärdering och utveckling i barngruppen

- Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för utvärderingen och utveckling av gruppens verksamhet, tillsammans med teamet.
- Teamet observerar och dokumenterar frågor som är centrala för barngruppen, till exempel situationerna i den grundläggande verksamheten (verksamhetsplan) och utvecklingen av de flerspråkiga barnens kunskaper i svenska (Språkpeda)
- Teamet går igenom observationerna och dokumenten och kommer på basis av det överens om konkreta mål och åtgärder som antecknas i barngruppens verksamhetsplan. Teamet utvärderar genomförandet och effektiviteten av åtgärderna minst en gång i månaden
- Teamet utvärderar och utvecklar barngruppens verksamhet tillsammans med barnen med stöd av pedagogisk dokumentation. Personalen kan till exempel bygga en projektvägg

tillsammans med barnen, där man samlar in dokument om diskussionen om ett aktuellt tema i gruppen. Tillsammans med barnen stannar vi upp för att titta på dokumentärerna och fundera på vad gruppen vill lära sig härnäst.
- Personalen utvärderar hur barnets stöd har genomförts och hur effektivt stödet har varit. Barnet och vårdnadshavarna är delaktiga i utvärderingsprocessen.
- Personalen inom småbarnspedagogiken utvärderar regelbundet den egna kompetensen och sina utvecklingsbehov såväl individuellt, som team och tillsammans med daghemsföreståndaren.

Användningen av verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling som redskap för utvärdering, utveckling och ledarskap i kommunal småbarnspedagogik.

- Daghemsföreståndaren ansvarar för att det, utgående från utvärderingen, finns tydliga överenskomna mål och åtgärder i verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling. Enhetens ledningsgrupp utvärderar regelbundet genomförandet och effektiviteten av de överenskomna åtgärderna och kommer överens om fortsatta åtgärder.
- Utvecklingschefen utvärderar årligen förverkligande av enhetens mål och åtgärdernas effekt tillsammans med daghemsföreståndaren.

Användningen av verksamhetsenhetens verksamhetsplan som redskap för utvärdering, utveckling och ledarskap i privat småbarnspedagogik.

- Daghemsföreståndaren för den privata enheten ser till att enheten har tydliga mål och att verksamheten utvärderas regelbundet.
- Utvecklingschefen utvärderar årligen den privata svenskspråkiga verksamhetsenhetens verksamhetsplan tillsammans med daghemsföreståndaren eller ansvarspersonen för gruppfamiljedaghemmet.
- Utvärderingen av förverkligandet av Vandas plan för småbarnspedagogik utvärderas och utvecklas med stöd av verksamhetsplanen, handlednings- och övervakningsbesök i enheten och nätverksmöten för privat småbarnpedagogik.

Användandet av utvärderingsrapporten som ett verktyg för utvärdering, utveckling och ledarskap

Utvärderingsrapporten stärker och systematiserar ledning genom information och ökar Utvärderingsrapporten stärker och systematiserar hanteringen av information och ökar genomflödet av utvärderingsinformation i organisationen. Utvärderingsrapporten uppdateras årligen.

- **Ur daghemsföreståndarens perspektiv**: Utvärderingsrapporten hjälper att förstå helheten av situationen på områdes och stadsnivå och ger t.ex. stöd för upggörande av verksamhetsenhetens plan för ledande och utveckling och ledande av kompetensutvecklingen
- **Ur utvecklingschefens perspektiv**: Utvärderingsrapporten kan fungera som ett redskap för att sätta upp mål och som ett introduktionsverktyg.
- **Ur serviceområdets lednings perspektiv**: Utvärderingsrapporten fungerar som ett verktyg för att sätta upp strategiska mål för småbarnpedagogiken och styrkorten. Informationen i utvärderingsrapporten ger stöd för politiskt beslutsfattandet. Utvärderingsrapporten ger stöd för beredning av projekt.

Verktygsback – De här verktygen använder vi i Vanda

Kvalitetsutvärdering på lokal nivå

- Barnens planer för småbarnspedagogik
- Barngruppens verksamhetsplan

- Styrkorten för serviceområdena för småbarnspedagogik och svenskspråkig service och verksamhetsområdet för fostran och lärande
- Utvärderingsrapporten
- Verksamhetsenhetens plan för ledande och utvecklig

Kvalitetsutvärdering på pedagogisk nivå

- Barnets plan för småbarnspedagogik
- Barngruppens verksamhetsplan
- Valssi utvärderingsverktyg

7.3. Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska precisera de principer och förfaranden för utvärderingen som beskrivs i grunderna för planen för småbarnspedagogik. I de lokala planerna för småbarnspedagogik ska beslutas och beskrivas

- *på vilket sätt genomförandet av planen för småbarnspedagogik följs upp, utvärderas och utvecklas systematiskt inom småbarnspedagogikens olika verksamhetsformer*
- *på vilket sätt genomförandet av stödet för barnet följs upp, utvärderas och utvecklas systematiskt*
- *på vilket sätt responsen som fås av barnen, vårdnadshavarna och andra samarbetspartner samlas in och används för att upprätthålla och förbättra kvaliteten*
- *hur informationen som fås i samband med utvärderingen används för att leda och utveckla de småbarnspedagogiska tjänsterna*
- *hur de centrala resultaten av utvärderingen publiceras.*